

KALEJDOSZKÓP ALEIDOSCOPE

*“Nincs más háza, csak az anyanyelv...”
(Márai)*

Corvina

Hungarian Canadian Business Directory

2012

Tel: +1-416-638-3431

Advertisements - Information - Order
1170 Sheppard Ave. W. Unit 40. Toronto
www.corvinadirectory.ca

TOM'S PLACE TOM'S PLACE

Take Off More

Building on a retail tradition that began in 1958, Tom's Place is a constant in the ever-changing world of fashion, proving that quality and value are always in style. Quality means never compromising and adhering to the rule - all men's suits are 100% wool. Value and discount prices are captured in a name - TOM. **T-O-M** means **Take Off More** as Tom will always trim prices to fit your budget.

We invite you to visit Tom's Place, one of Toronto's leading retailers for designer men's and women's business apparel.

FEATURING **Men's Suits 5 FOR 1**
(first floor only)

190 Baldwin St.
Kensington Market

Just west of Spadina
1hr. Free Parking with purchase
M-W 10-6 • Th-F 10-7 • Sat 9-6 • Sun 12-5

416-596-0297

www.toms-place.com

SZERKESZTŐI GONDOLATOK HELYETT

BALOGH JÓZSEF: **KEDVES VAKÁCIÓ BARÁTOM!**

Komolyan mondom, szégyellhetnéd magad.
 Június közepén mellém szegődtél,
 barátokká fogadtuk egymást,
 S lám: két és fél hónap után megtagadsz.
 Tudom, jövőre ismét eljössz, megígérted a búcsúzásakor.
 Nagyon jó volt veled! Pedig anyuék mennyire izgultak,
 amikor megérkezted... mi lesz a gyerekekkel?
 Akasszunk a nyakába kulcsot? Küldjük táborról táborra,
 Vagy fogadják felváltva a nagymamákat?
 Szóval szörnyű családi vitákat okoztál, kedves Vakáció!
 Én magamban mégis nagyon örültem, mert tudtam,
 Te minden gyerekeknek a legjobb barátja vagy...
 Tanév végére bizony alaposan elfáradtunk.
 S nem csak mi, de a tanáraink is. Ők – nekem elmondta
 az osztályfőnököm – éppúgy várták, mint a diáksereg.
 Kedves Vakáció! Tudatom veled – mindenre te sem
 figyelhetsz oda -, Az összes gond megoldódott.
 A nagyik szívesen fogadták az ő aranyos csillagukat,
 A szemük fényét, vagyis engem.
 Képzeld, Vakáció, megtanultam úszni, úgy, hogy
 egyszer sem fulladtam meg.
 Uralkodásod ideje alatt kiváló famászó lettem,
 Bár anyuék maradi nézetei szerint:
 A nagymamáék idegeire többször másztam fel...
 Kedves Vakáció! Egyre bölcsülő eszemmel nagyon jól tudom,
 A te időd sajnos lejárt. A naptárt pergető idő nem
 ismer könyörületet, S akkora hatalmas még neked sincs,
 hogy legalább októberig maradhass...
 Köszönöm, hogy közel 80 napig jó barátok lehettünk,
 s ez a lényeg! Te most majd békésen telelj át,
 s az új tavaszt várd annyira, mint mi!
 Drága Vakáció! A sulí, az sulí, író kezekre vár a kréta,
 a könyvek olvasókat remélnék, a padok elárvnának,
 S a füzetek sem akarnak üresen maradni...
 Isten veled, Vakáció! Vigyázz magadra, mert tíz hónap múlva
 Megint nagy szükségünk lesz rád!
 Aztán majd időben küldd ám el hozzánk a kistestvéreidet:
 A téli és a tavaszi szünetet! Ők is jó fejek,
 De legjobb fej te maradsz mégis, Kedves Öreg Nyári Vakációt!

Dancs Rózsa

**TERJESSZE LAPUNKAT!
 MŰVELTSÉGE GAZDAGODIK,
 HA AZ ÉSZAK-AMERIKAI MAGYAR
 DIASZPÓRA EGYETLEN KÉTNYELVŰ,
 SZERVÁTIUSZ JENŐ-DÍJJAL
 KITŰNTETETT KULTURÁLIS LAPJÁT OLVASSA**

Kéziratokat és más, közlésre szánt anyagot csak elektronikus
 postán fogadunk el.

A folyóiratban megjelenő írások tartalmáért kizárólag
 a szerzők felelősek.

We accept manuscripts, pictures, etc. by e-mail only.
 The opinion expressed in this publication are
 not necessarily those of the publisher.

TARTALOMBÓL - CONTENTS

Áprily Lajos versei: Őszi rigódal, Szeptemberi fák, Ajánlás, Októberi séta	2
Olimpia 2012. júl. 27 - aug. 12. Magyarok a csúcson	3
Kaslik Péter: A mi olimpiánk	4
Nyíltlevelé Borka Zsoltnak, az MOB elnökének	5
Vitéz Halassy Olivér...	7
1956 - Németh László: Felrobbant nemzet	8
Szőnyi Gyula: Hazám (vers)	9
Tófalvi Zoltán: Az 1956-os forradalom hatása Háromszéken	10
Kányádi Sándor: Kuplé a vörös villamoson (vers)	13
Nagy Gáspár: Öröknyár: elmúltam 9 éves (vers)	13
Vass István: Mikor a rózsák nyíltni kezdtek (vers)	13
Szakály Sándor: Tények, amikre szintén figyelni kéne!	14
Bíró György: Kató néni, a 100 éves tanítónő	15
Balogh József: Fohász (vers)	15
Máriás József: A kanadai magyar alkotók székértáborának számtartója	16
Peter Czink: An Interview with János Miska...	18
Katona Pál: Internet Love, A csók (versek)	20
Pósa Zoltán: Szökés és vezeklés..., Mártának házassági évfordulónkra - Segíts meg, szerelmem (versek)	21
Zoltán Pósa: Help Me My Love (poem, transl. by Rózsa Dancs)	21
Ilona Fabry: Fireflies	22
Mary Sandor: My Mirror and I (poem)	22
Móra Ferenc: Szóló szőlő, Szeptemberi emlék	23
Kosztolányi Dezső: Diákkoromban vékony kis legényke (vers)	27
Csapó Endre: Mit ér a magyar a nagyvilágban?	27
Költőavatás - Katona Pál... (Hírnök)	30
Katona Pál: A sólyom (vers)	30
Bácsalmási István: York Region	31
Tamási Áron: Szabadság madara	33
Sepsimagyarós 500.évfordulójára	35
Reményik Sándor: Templom és iskola (vers)	35

KALEJDOSZKÓP - KALEIDOSCOPE

ISSN 1480-5499

MEGJELENIK KÉTHAVONTA - PUBLISHED BIMONTHLY

Előfizetés - Subscription: CA\$60.00/year; Foreign: US\$70.00/year

Publisher: **Kaleidoscope Publishing**Elnök - **Telch György-George** - PresidentFőszerkesztő - **Telch-Dancs Rózsa** - Editor-in-ChiefSzerkesztés, fordítás - **Turóczy Tamás** - Editor, translatorTerjesztés - **Turóczy Katalin** - Subscription

Munkatársak:

Bácsalmási István, Kaslik Péter, Lemák Emese,

Miska János, Sándor Mary, Veszely Ferenc

Elérhetőség - Address:

122 Silas Hill Drive, Toronto, ON, M2J 2X9, Canada

Tel.: 416-491-4631; Fax: 416-491-9661

E-mail: **rosacae@hotmail.com**

Copyright © Kaleidoscope Publishing

No part of this publication may be reproduced by electronic means,
 photocopying or otherwise, without written permission from the
 publisher, excepting brief quotes for the purpose of review.

www.kalejdoszokp.com<http://epa.oszk.hu/html/vgi/boritolapuj.phtml?id=01658>

***KALEJDOSZKÓP szó A Pallas Nagy
 Lexikona helyesírását követi**

ÁPRILY LAJOS

Őszi rigódal

Megeste már a dér a bokros oldalt,
fenn vadlúd-ék húz vadlúd-ék után.
Ragyog az ősz. És dalt hallok, rigódalt,
egy ritka lombú vadcseresznye fán.
Ilyenkor cinke cserreg és ökörsem,
rég hallgat búbosbanka-, s gerleszó.
Ha pártaián, s nem várja fészek-öl sem,
miért szól még a megtévedt rigó?
Tán június sugár-illúziója
remegett át a bíbor lomb felett,
s attól dalol a völgy révült rigója
ilyen évszak-tévesztő éneket.
Nem is téved: halkán szól, mintha félne,
köd ül a hangok túlfinom során,
mintha húnyt szemmel, álmában zenélne,
egy álom-őszben, álom-fuvolán.
A hangja nem fog mámorral kitelni,
nagy líra nincs. S mégis, így volna jó:
amíg a hófelhő jön, énekelni,
mint az a révült, holdkóros rigó.

Horthy Nándor: Fényes réz - őszi csendélet (olaj)

Szeptemberi fák

Bükkök smaragd színét erezve fent
az első pár vörös folt megjelent.
Állunk. Kezedben késő kék virág.
Azt mondog: Ősz. Az első őszi fák.
Én azt mondom: Vér. Vérteljes vadon.
Elhullt a Nyár a nagy vadászaton.
Amerre vitte buggyanó sebé,
bíboros vére freccsent szerteszét.
Ahol a nyom-vesztő bozóthoz ért,
hogyan tékozolta, nézd, a drága vért.
S míg vérnyomán vad szél-kopó csahol,
hörögve összeroskad valahol.

Ajánlás

Ne haragudj. A rét deres volt,
a havasok nagyon lilák,
s az erdő óriás vörös folt,
ne haragudj: nem volt virág.

De pusztá kézzel mégse jöttem:
hol a halál nagyon zenél,
szíromtalan csokrot kötöttem,
piros bogyó, piros levél.

S most add a lelked: karcsu váza,
mely őrzi még a nyár borát -
s a hervadás vörös varázsa
most ráborítja bíborát.

Októberi séta

Ez itt a hervadás tündér-világa.
Akartál látni szép halált velem?
A Bükkös-erdő bús elégiája
szép, mint a halál és a szerelem.

Fától fához remegve száll a sóhaj,
közöttük láthatatlan kéz kaszál.
Az ágakról a fölrebbent rigóraj
tengődni még a holt irtásba száll.

Lombját a gally, nézd, mily kímélve ejti,
holnap szél indul, döntő támadás,
holnaputánra minden elfelejti,
milyen volt itt a végső lázadás.

Mint gyerta-csonkok roppant ravatalánál,
tönkök merednek dúltan szerteszét,
s a nyár, ez a kilobbant forradalmár,
vérpadra hajtja szőke, szép fejét.

OLIMPIA 2012. JÚLIUS 27 - AUGUSZTUS 12. - MAGYAROK A CSÚCSON

Arany

Krisztian Pars - Hammer Throw
 Krisztian Berki - Gymnastics: Pommel Horse
 Aron Szilágyi - Men's Sabre
 Daniel Gyurta - Swimming: 200m Breast stroke - **WR!**
 Eva Risztov - Swimming: Women's 10K Open Water
 Rebecca Soni (Szőnyi) - Swimming: 200m Breaststroke - **WR!**
 Rebecca Soni (Szőnyi) - Swimming: 4x100m Relay - **WR!**
 Susan (Zsuzsa) Francia - Women's Rowing 8
 Krisztina Fazekas - Women's Kayak Fours: K4 500m
 Katalin Kovacs - Women's Kayak Fours: K4 500m
 Gabriella Szabo - Women's Kayak Fours: K4 500m
 Danuta Kozak - Women's Kayak Fours: K4 500m
 Danuta Kozak - Women's Kayak Single: K1 500m
 Rudolf Dombi - Men's Kayak Doubles: K2 1000m
 Roland Kokeny - Men's Kayak Doubles: K2 1000m

Gold**Ezüst**

Rebecca Soni (Szőnyi) - Swimming: 100m Breaststroke

Silver

Zoltan Kammerer - Men's Kayak Fours: K4 1000m
 Tamas Kulifai - Men's Kayak Fours: K4 1000m
 Daniel Pauman - Men's Kayak Fours: K4 1000m
 David Toth - Men's Kayak Fours: K4 1000m
 Natasa Janics - Women's Kayak Doubles: K2 500m
 Katalin Kovacs - Women's Kayak Doubles: K2 500m
 Miklos Ungvari - Men's Judo - 66Kg
 Tamas Lorincz - Wrestling: 66kg Greco-Roman
 Eva Csernoviczki - Women's Judo
 Laszlo Cseh - Swimming: 200m individual
 Peter Modos - Wrestling: 55kg Greco-Roman
 Natasa Janics - Women's Kayak Single: K1 200m
 Adam Marosi - Modern Pentathlon

Bronz**Bronze**

KASLIK PÉTER

London A MI OLIMPIÁNK

Ambrózy Károly, Magyarország egykori diszkoszvető bajnoka s felejthetetlen gimnáziumi tornatanárom emlékére

A nagybecskereki Messinger gimnáziumban, ahova 1950-ben iratkoztam be, Ambrózy Károly volt a tornatanáruk. A gimnázium felső négy osztályában szintén az "öreg Ambrózy" volt a német tanáruk és az atlétikai csapat edzője. Ambrózy Károly 1914-ben Magyarország diszkoszvető bajnoka volt s ezáltal az 1916-ra tervezett olimpiai résztvevő jelöltje. Az 1916-os olimpia az első világháború miatt elmaradt, és a következő olimpiai játékokat csak 1920-ban rendezték meg Antverpben, amelyre a magyarokat a háború győztesei meg sem hívták. Ó, Trianon!

Az 1920-as, Antverpben, Belgiumban rendezett olimpián a diszkoszvetési aranyérmes Elmer Niklander, finn versenyző nyerte 44. 685 m dobással. Az Ambrózy Károly 1914-es magyar országos csúcsa már 45. 28 m volt, amelyet csak 1929-ben döntött meg Marvelits Kálmán 45.49 m dobással.

Ambrózy Károly tanáruk tekintélyének és odaadásának köszönhetően a Messingerben minden a sport, különösen az atlétika körül forgott. Az atlétikai csapat tagjait „felmentették” az órákról, hogy az iskolaudvarban a stafétaváltást gyakorolják. A szünetekben csoportosan futottunk, és ha a verseny nem fejeződött be, csöngetés után is kinn maradtunk, majd egyenként szállingóztunk be lihegve, izzadtan az órára. Tanítás után sokszor benn maradtunk az iskolában és egymás között versenyeztünk. A „rendes” tanítás helyett naponta néhány órán át készültünk az évvégi tornavizsgára. Ennek ellenére a Messingerben a mindent behálózó sportélettel, mai mércével mérve is, kitűnő akadémiai oktatás párosult. Ma, több mint ötven év távlatából, Ady Endre gyönyörű versének nyomán mondhatom, hogy nemcsak az élet, de a sportszellem is belebegte egykori iskolámat.

2012 – ismét olimpia van, és a magyarokat... meghívták a londoni olimpiára. A magyar sportolók kitűnően, szépen szerepeltek, betartották a versenyszabályokat és tiszteletben tartották az olimpiai eskü szavait és annak szellemét. A magyar versenyzők egy-egy sikere megérint valamit minden magyar szívében, amelynek nyomán felcsillan a remény, hogy a „magyar név megint szép lesz,” és a hétköznapiakban is „lehetne még valami.”

Természetes tehát, - és lélektanilag megalapozott- , hogy a sikert, különösen a formális és a jelkép értékű sikert mint a nemzetközi találkozókra elért sporteredményeket, minden nemzet a maga körében egységesen ünnepli és éli meg. Ez így van befogadó hazámban, Kanadában is.

ÜNNEPRONTÓK

... Az olimpiai játékok, az olimpia eszménye és a sport neoliberalis és globalista szempontból való bírálata logikai önellentmondáson alapuló értelmetlenség, amely a következő okok miatt szembe kerül önmagával.

- Az olimpiai mozgalom maga a nemzetköziség és a globalizmus megtestesítője és a liberális világkép tükörképe.

- A közösen elfogadott szabályok alapján zajló sporttalálkozó az esélyegyenlőség és a szabad verseny eszményének jelképe.

- A sport mint a valós ellentéteket virtuálisan tükröző "játék", a tényleges ellentétek feloldásának lélektanilag elfogadott formája.

- A sport a nemzetközi diplomáciában is a kölcsönös közeledés egyik bevált és gyakran alkalmazott formája.

- Az olimpiai mozgalom és a sport fenti, liberális gyökerei azt is bizonyítják, hogy a magyar olimpiai sikerek bírálóinak semmi közük az igazi értelemben vett liberalizmushoz.

- A csúcspportolók teljesítményei - nem csak a győzteseké - ma az emberi képességek csodálatát váltják ki, és a tehetség misztériumának körébe tartoznak. A világszínvonalon teljesítő atléták teljesítményei, akaratereje, és kitartása szinte felfoghatatlan a mindennapi ember számára.

Mindez önmagában is tiszteletet, és megbecsülést kíván.

- A sport népegészségi szerepét és az élsportolók személyének példaértékű fontosságát ép ésszel senki sem vitathatja el...

A londoni olimpiáról hazatérő ifjú sportolók az érmek mellett... a megtámadott önbecsülésnek ellenszerét is hozzák magukkal: a tehetségünkbe és a küldetésünkbe való hitet, a feladatokra való felkészültség és a kitartás végső győzedelmességének bizonyítékát.

Valami elkezdődött, illetve valamit, ami megvolt, de azt hittük elvesztettük, most megleltünk.

A londoni olimpia magyar résztvevőinek példaképei sokáig, és centripetálisan hatnak a jövőben, mint Ambrózy Károly 1914-ben kiröpített országos csúcsot jelentő diszkosza, vagy Pars Krisztián 2012-ben megpörgetett hatalmas kalapácsdobása.

Nébald György, az Olimpiai Bajnokok Klubjának elnöke írásban gratulált a sportolóknak, amelyben többek között a következőket írta: „... a csapat nyolc bajnoki címe, négy második és öt harmadik helyezése, az éremtáblázaton elfoglalt kilencedik helyezése dicső hagyományaink folytatását jelenti.” (MTI) Nébald György, az 1988-ban ötkarikás aranyérmes nyert kardvívó pedig ért a sporthoz és tudja, mit beszél.

(Részlet a gondola.hu 2012. aug. 16-án megjelent cikkéből)

BORKA ZSOLTNAK, AZ MOB ELNÖKÉNEK!

Tisztelt Elnök Úr!

A Kanadában, mindenekelőtt Torontóban és környékén élő magyarok nevében szeretnők üdvözölni a magyar olimpiai csapat minden tagját, szívből gratulálni nekik a fantasztikus teljesítményért, amellyel a magyar nemzet hírnevét, a magyarok tekintélyét cáfolhatatlanul öregbítik a világban.

A londoni olimpiai játékok idején mi, kanadai magyarok is imádkoztunk, drukkoltunk, hogy sportolóink jól teljesítsenek, erre a szép összeredményre azonban nem számítottunk.

Kis ország óriási nemzet lettünk ismét a tehetséges fiatal csapat eredményeivel. Számunkra ők a magyar aranycsapat! Isten áldja meg életüket, hogy újabb és újabb nemzedékeket tudjanak serkenteni - munkájukkal példázva, hogy csak a csúcstra érdemes tekinteni, soha nem hátra.

Kérjük Elnök urat, tolmácsolja szívből jövő jókívánságainkat mindannyiuknak.

Üdvözlettel,

Dancs Rózsa, a Kaleidoszkóp c. folyóirat főszerkesztője

Horthy Nándor festőművész

Telch György, a Kaleidoscope Publishing elnöke

Tichy István, Toronto

Feszty Dániel, Ottawa, ON

Branyiczky Rohonyi Katinka, Toronto, ON

Branyiczky Attila, Toronto, ON

Vaski Gábor és Család

Allan G Wagner

Tibor Lukács

Barbara Majthenyi, Toronto, ON

Tibor Abraham, Vancouver, BC

Gábor Zsófia

Orban Lorinc

Matyas Eva

Hámory Tamás, Ottawa, ON

Farkas Gábor és családja

Tibor Fasang

Vitéz Detre Gyula László

Farago Atilla

Laszlo Szabo, Calgary, AL

Vass Zoltán, Torontói Református Lelkész, Toronto

P. Sajgó Szabolcs SJ - Szent Erzsébet Plébánia, Toronto

Miska János, Victoria, BC

Ötvös Imre, Victoria, BC

Agnes and Joseph Vasko, Victoria, BC

Szilvia Ökrös:

Judit Szy, Victoria, BC

Balla Ilona

Dimény-Kiss Zoltán

BALÁZS FERENC

Jámbor Andor

Tamas Hertel

Bukor Emese, Ottawa, ON

Farkas László

Turóczi Katinka, Tottenham, ON

Joshua Spagnol, Tottenham, ON

Anonymous on Aug 17, 2012

Turóczi Tamás, Montreal, QC

William Szűcs, Toronto

V. Majthényi László, Toronto, ON

Mrs. S. Both

Lizik Zoltán

Anonymous

Demeter Anikó

Szabó Katalin, Toronto

Szabó László, Toronto, ON

Elek Rozina, Toronto, ON

Dobai Miklós

Gábor Finta és Bea Finta, Ottawa, ON

Ferenc Pólus

Burgerné Kovács Györgyi

Jim A Lassu

Székely Éva, Brampton, ON

Timea Stadler, Toronto, ON

Eva Kerti

Székely Imre, grafikus művész volt győri lakos

Eszter Csutkai

Helen Florian

Dr. Arpad Ferencz és Marika Ferencz, Kitchener, ON

Véghely Tibor

Tünde és László Pál, Toronto, ON

Szelepcsényi Ernő és Anikó

Aranka Szaniszló

Gabriella Pasek

Erna

Diósady Levente, Hungarian Research Institute Of Canada, Toronto, ON

Anonymous

Sándor és Anna Kecskés

Balog-Sipos Mihály

Simon József, Nanaimo, BC

Charles Sucsán

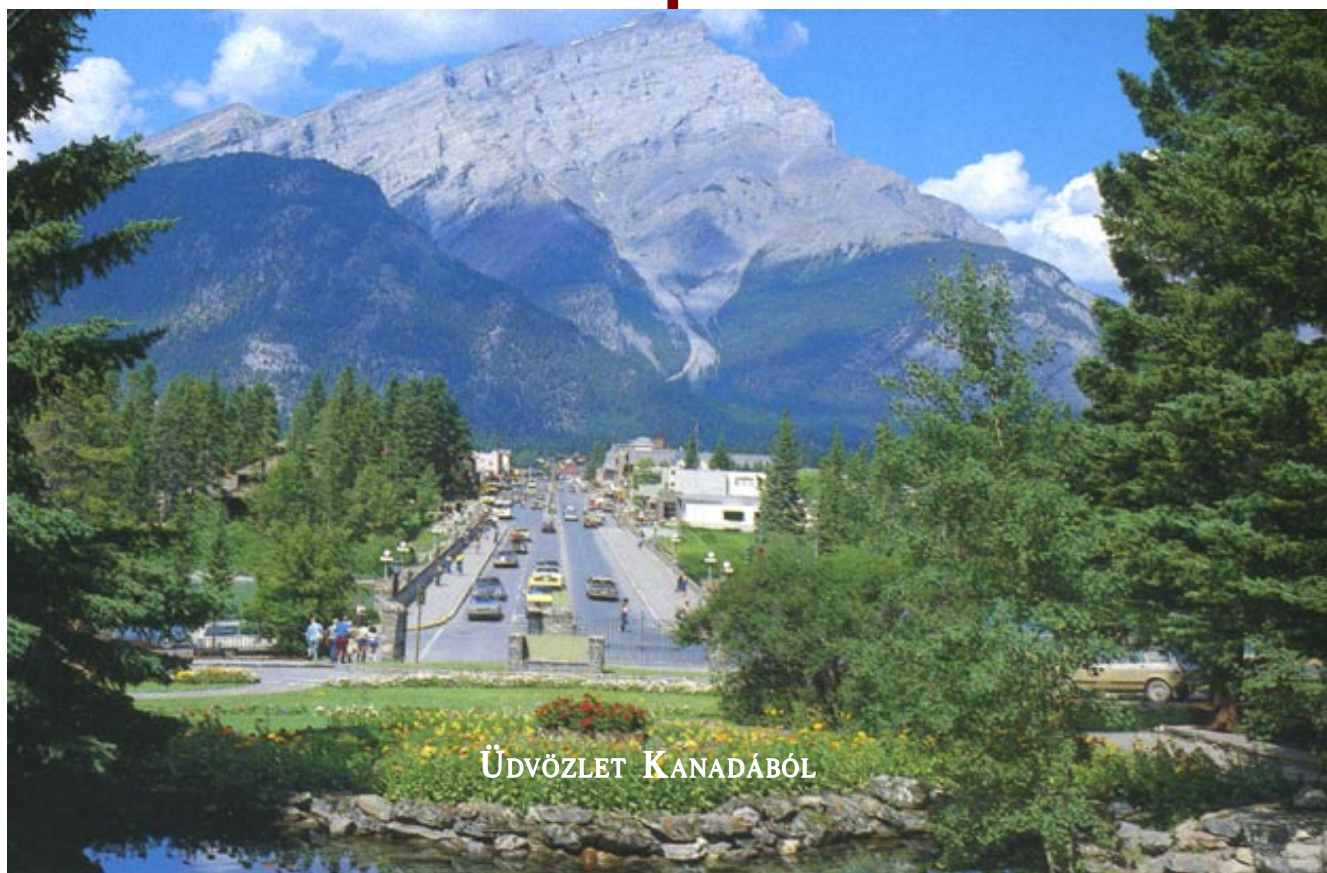
Makai Rita

Borbély Sándor, Newmarket, ON

Éva Merényi
 Béla
 Elisabeth Blájer, Toronto, ON
 Csiszér Éva és Jenő
 Nagy Zoltán és Kata
 Kaslik Péter
 Beregszászy János
 Livius Moldovan
 Anonymous
 Klara E. Balla
 Anonymous
 Sensen Maria
 Anonymous
 Anonymus, Montreal, QC
 Erika és László Szakály, Toronto, ON
 Derény Jenő
 Sándor Ladányi
 Fekete Tibor
 Éva Dobozy
 Pinter Anna
 Csizmadia Ferencz, Toronto, ON
 Anonymus
 Irma Zombory
 Peter Zombory
 Éltes Ágnes
 Éltes Sándor
 Padányi Caroline, Toronto, ON

Kincső Kátai
 Kaleidoszkóp Hagyományörző Klub, Toronto, ON
 Palencsár Edit
 Bánhegyi Zoltán
 Joó Klára, Montreal, QC
 Bánhegyi Erzsébet
 Hrusoczy Győző Viktor
 Fogarasi István, Toronto, ON
 A Bakaity
 Molnár Attila
 Damjanschitz Judit
 Tóth János és Rozália, Toronto, ON
 Panek család
 Damjanschitz Béla
 Füzéry Géza, Toronto, ON
 www.tarskozvetites.hu
 Anonymous
 Törzsök György és családja, Calgarybol, AB
 Steve on Aug 20, 2012
 Rakus István, King City, ON
 Tamás Tölgyessy
 Siket György
 Siket Katalin
 Holica Katalin
 Dombi Károly, Ottawai Magyar Rádió, CHIN 97.9MHZ
 Péter László, lelkipásztor, Ottawai Kálvin Magyar
 Református Gyülekezet

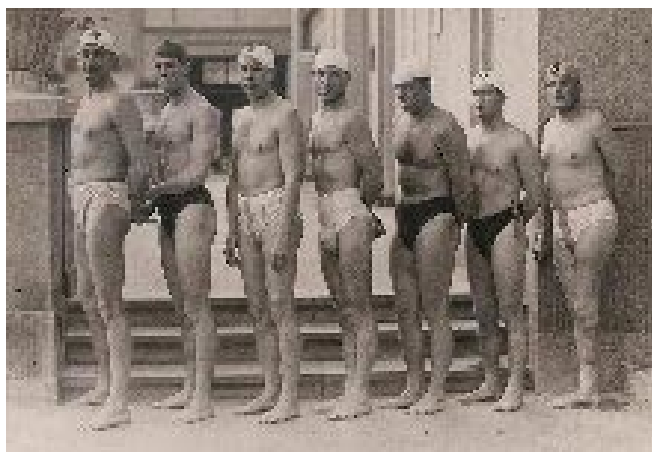

VITÉZ HALASSY OLIVÉR (HALTMAYER)
ÚJPEST, 1909. JÚLIUS 31. - BUDAPEST, 1946.
SZEPTEMBER 10.

Vízilabdázó olimpiai- és Európa-bajnok, úszó Európa bajnok

Tanulmányait az újpesti 1. számú fiú polgári iskolában végezte (a mai Tanoda téri iskola épületében).

Diákkorában villamosbaleset érte, amelynek következtében bal lába megcsönkült. 1946-ban orosz katonák meggyilkolták.

A képen az 1932-es Los Angeles-i olimpia aranyérmes magyar vízilabda csapatát látjuk: Ivády, Bródy, Vértesy, Németh, Homonnai, Keserű és Halassy. Csak a második pillantásra vesszük észre, hogy a sor végén álló 23 éves Halassy Olivér bal lába térd alatt hiányzik. Kétszeres olimpiai bajnok, háromszoros Európa-bajnok vízilabdázó, Európa-bajnok gyorsúszó, mindkét sportágban többszörös magyar bajnok. Nem volt még paralimpia, mégis ő a világ első mozgássérült olimpike. Amerikában már filmet csináltak volna róla. 103 éve, 1909. július 31-én született Újpesten. Mint sok helyi kisfiú ő is az UTE gyerekcsapatában kezdett focizni, igazi reménységnek tartották. Nyolc éves volt, amikor megpróbált felugrani egy mozgó villamosra, és lecsúszott a lépcsőről. Bal lábát amputálni kellett. Egy évvel később már úszó- és pólóedzésekre járt az UTE uszodájába. Kezdetben nehezen ment neki, de 17 évesen mindenki meglepetésére megnyerte a folyamúszó bajnokságot. Az úszók a szentendrei sziget csúcsától a Margitszigeti Atlétikai Centrumig úsztak.

Olivér 1 óra 4 perc alatt tette meg a 9 kilométeres távot. Úgy győzött, hogy a korábbi bajnok a táv feléig jelentősen vezetett előtte, majd lemaradt az óriásit sprintelő Halassy mögött. Innentől kezdve mindenki komolyan vette a féllábú sportolót. 19 éves volt, amikor 1928-ban Komjádi Béla beválogatta az amszterdami olimpiai keretbe. Ezüst éremmel tértek haza. Tíz év alatt tíz alkalommal nyert országos pólóbajnokságot az UTE színeiben, úszásban pedig 23

magyar bajnoki aranyat gyűjtött össze, és 12-szer javított hazai csúcsot. Az aranyérmes pólócsapat tagja volt a Los Angeles-i és a berlini olimpián. Legnagyobb sikerét mégsem az olimpiákon aratta, hanem az 1931-es párizsi Európa Bajnokságon.

Az EB-n a magyar csapat a belgák ellen játszott, Halassy mindent beleadva küzdött végig a meccset. Új volt a válogatottban, de neki is köszönhető, hogy a magyarok megvédték európa-bajnoki címüket. A többiek a győzelmet ünnepezték, amikor Olivér szólta, hogy neki mennie kell, még van egy kis dolga. Kezdődött az 1500 méteres gyorsúszás döntője. Ebben a számban a francia Jean Taris és az olasz Paolo Costolli számított favoritnak, mindenki arra számított, hogy a verseny köztük dől el. Végül semmi sem papírforma szerint történt. Nemcsak azért, mert a verseny alatt jégeső zúdult az uszodára, és a bírók alig tudták követni, ki hol tart, hanem azért is, mert a magyar mozgássérült úszó csodát művelt. Halassy minden hossz végén rávert a társaira, de a fordulokat fél lába miatt rosszul vette, így mindig újra behozták. Végül mégis maga mögé utasította a két esélyest, és egy másik olasszal Giuseppe Perentin-nel küzdött az első helyért. Egy métert vert rá, és elhozta az aranyérmét. A teljesen kimerült Halassyt Bárány István úszóbajnok húzta ki a vízből. Járnai már mankóval sem tudott, úgy kellett az öltözőbe vinni. Ott cukrozott teát kanalaztak a szájába, amíg magához nem tért. Megköszönte a segítséget, felállt és visszatért a medencéhez, ahol a vízipólo bronzmérkőzés zajlott. A meccset félbe kellett szakítani, ugyanis a közönség csak a fiatal magyar versenyzőre figyelt. Az egész nézőtér zúgott: Halasszi! Halasszi! Végül a zsűri és a bíró is neki tapsoltak.

Még hat évig úszott és nyolc évig vízilabdázott, végül 30 évesen visszavonult. Előbb az újpesti Egyesült Izzónál dolgozott, később pedig számtiszt, azaz kontrollor lett a városi számvevőségben. Családot alapított, három lánya született. A háború után ő volt egyike azoknak, akik részt vettek az úszósport újjászervezésében. 1946 szeptember 10-én taxival ment az Úszósövetségbe. Egy szovjet járőr leintette őket és kiszállította a taxiból. Fegyvert fogtak rájuk és az autót követelték. Nem tudjuk pontosan mi történt, de a két férfi valószínűleg ellenállt. Tény, hogy a taxit elvitték, néhány nap múlva kerekek nélkül találták meg egy távoli utcában. A taxisofőrt és Halassy Olivért a helyszínen agyonlőtték.

37 éves volt, legkisebb lánya még újszülött.

Bár tanúk is voltak, az esetet hivatalosan eltussolták, a sajtó bestiális rablógyilkosságról írt, szovjet katonákról szó sem esett. A sportoló családját megfenyegették, hogy hallgassanak a valódi történetről. Mégis mindenki tudta, mi történt. Halassy Olivért, minden idők legeredményesebb mozgássérült sportolóját, ezrek gyászolták, temetésén Hajós Alfréd mondta a gyászbeszédet

(Továbbította Dobai Miklós)

NÉMETH LÁSZLÓ

1956

FELROBBANT NEMZET

Amagyar írók, művészek, szellemi emberek hangulata hosszú évtizedek óta nem volt olyan kitűnő, bizakodó, mint közvetlenül a forradalom előtt. Emberek, akikben a kedvezőtlen környezetben szinte beszáradt a szó, egy nagy szellemi fellendülés előérzetében jártak-keltek. Egy év alatt több kitűnő magyar könyv jelent meg - s kellett az év végéig megjelennie -, mint az egész elmúlt évtizedben. A folyóiratalapítás mint egy ragály csapott át az embereken. Rákosi Mátyás távozásával úgy érezték, lezárult egy nyomasztó kor, amelyet a magyar szellemnek sikerült áttelelnie - s most új ifjúsággal lát hozzá, hogy templomát, amelyről Ady beszélt - legalább a betűben s aztán a valóságban is megépítse. A 20. kongresszus elvben megnyitotta az utat a nemzet természetéhez, viszonyaihoz illeszkedő szocializmus építése előtt a mohón tanulmányozott jugoszláv rendszer a szovjet által is elismert példája volt ennek a külön út járásának. Gerő Ernő párttitkárságát mindenki átmenetnek tekintette - egy újabb moszkvai utazás: s a nemzet jelöltjének, Nagy Imrének kell felváltania őt.

Aki azonban nem a maga italhoz jutott szomján át nézte ezt a pezsgést, sok aggasztó elemet talált benne, s a maga hirtelen megjavult helyzetét is holmi pünkösdkirályság-félének érezte - amelyből csakhamar fel kell ébrednie. Végül is szovjet birodalom egyik tartományáról beszéltünk - s volt valami valószínűlten ebben a váratlan, a szomszéd tartományokat messze megelőző szellemi szabadságban. Aztán meg az írók, művészek, értelmiségiek szabadsága a nemzeten belül is elszigetelt jelenség volt - a parasztok, munkások sorsa semmivel sem fordult jobbra tőle. Az egyre bátrabban gyöngyöző szavak a felszínen s a mohón fülelő nyomor, elégedetlenség a mélységben: veszedelmes keveréknek látszott, ha egyszer összerázzák. A nyár folyamán megindult az utazás is - nagy kirándulóhajók utaztak ki Bécsbe, s hozták vissza az elkápráztatott utast (köztük sok kommunisztát) s a nyugati jólétről messze terjedő meséket. Mindez egyre föllebb korbácsolta a reményt s türelmetlenséget. A maguk mesterségében kiváló, művelt emberek úgy beszéltek, mint szájas gyermekek. S csakhamar a nép is megmutatta, mit gondol arról, ami körülveszi. Arra, ami bekövetkezett, senki sem gondolt.

De félős volt, hogy a fölzaklatott nemzet ürügyet ad a száj betömésére. Amikor az Írószövetség - megkérdésem nélkül - az egyik újságjába szerkesztőbizottsági tagul delegált, első cikkemet az írói szabadságról írtam bele figyelmeztetésül: milyen meggondoltan kell bánni a szóval. Azt, hogy Lengyelországban valami baj van - Varsót körülvették a szovjet csapatok -, a *Galilei* bemutatóján a harmadik felvonás előtti szünetben tudtam meg. A darabot nem fogják ötnél többször játszani - a körülállók nevetése közt -, s ez a hír megmérgezte az estét, amelyen a siker s a

forradalom láza az élettől messze bújtt, beteg embert egyszerre suhintotta meg. Persze nem arra gondoltam, ami negyednap megtörtént: hanem hogy a lengyel szabadság a magyar szabadság preventív elnyomására lesz ok.

Lengyelországban az utolsó pillanatban megállt az a gépezet - amely Magyarországot két hét múlva letaposta, s a lengyelek szerencséje (s talán mérséklete) lett az a szerencsétlen véletlen, amely a magyar benzintartályt felrobbantotta. Az október 23-ai események egyik fele - a felvonulás a Bem-szobor elé, az Országház előtti tüntetés, a Rádió előtti lövések, a munkásság beavatkozása - személyes élményekből éppolyan világos összefüggő legendává szövődik lassan a nemzet tudatában, mint ahogy az 1848. március 15-ei események története. Kevésbé világos - s alkalmasint egyhamar nem is lesz tisztázható, hogy mi volt a hatalom szándéka ezen a napon: miért engedték meg a felvonulást, gyengeségből, tanácstalanságból, vagy hogy bizonyítékot teremtsen: mi volt Gerő harcra provokáló beszéde; korlátoltság vagy kihívás; mennyi igaz, hogy Magyarország területére már október 23-a előtt új szovjet csapatok nyomultak be, mi volt ezeknek a céljuk - valami távolabbi ország vagy a magyar felkelés elnyomása. Elvben nagyon könnyen elképzelhető, de egyelőre semmiképpen sem bizonyítható, hogy a robbanáshoz vezető utolsó nyomáscsökkenést éppen az a preventív, a beavatkozásra ürügyet kereső szándék adta meg, amelynek az előérzete életem egyik legboldogabb napját megrontotta. De akár így történt, akár másként, bizonyos, hogy a központi bizottság még az estében is játszva elérhette volna, hogy a tüntető tömeget kacagó, újongó tömeggé változtassa. A Bem-szobor elé vonuló egyetemi hallgatók s a hozzájuk szegődő nép úgy érezte, hogy ami kijár a lengyeleknek, az kijár minékünk is - a pártbéli ellenzék is ezért vitte őket ki az utcára a sztálinizmus felszámolását, a maga Gomulkáját követelve. Ha megadják neki - boldogság lett volna, nem forradalom. Gerő beszéde s az ávósok sortüze azonban másfele fordította az eseményeket, s vele a magyar, sőt kitudja, talán a világtörténelmet is.

Az október 23. s az utána jövő napok két nagy meglepetést hoztak nemcsak a néptől elszigetelt vezetőknek, de, úgy hiszem, az országot járó s néppel állandó érintkezésben levő szociográfusoknak is. Az egyik a forradalmi láz rohamos végigfutása volt a társadalom minden rétegén. A fölvonulást a párt belső ellenzéke határozta el - a rég nem látott látvány - mint a mesék csodája, a zárt sorokban lépdelő egyetemi hallgatók mögé öntötte a pesti utca népét, az értelmiséget, a Rádió előtti sortűz beszélőtársa külvárosok munkásságát. "Pesten ölik a népet" - hallotta a HÉV állomáson virrasztó forgalmista a kiáltást, s egy óra múlva már fegyverekkel megrakott autók dübörögtek Csepelről Budapest felé. S átállt a rendőrség - amit senki sem gondolt: fegyverét a nép kezébe nyomta a hadsereg -, a katonai tanszékek vezetői álltak az egyetemi hallgatók élére. Másnap, harmadnap pedig már a vidéki városokban, falvakban is

forradalmi bizottságok alakultak.

A másik nagy meglepetés az volt, hogy e forradalmi tömeg egy része a behívott orosz tankokkal is harcba mert szállni. Akinek ítélete volt: természetesen vissza akarta tartani az embereket a fejjel falnak rohanástól. A rádióban a statárium hirdetése közt írók rábeszélő hangját hallottuk: ne ontsunk több vért, tegyétek le a fegyvert, különösen most már - hogy győztünk. Nagy Imre a miniszterelnök. (...)

Egyetlen felelős ember sem vállalta volna, hogy harcra biztasson. A nép azonban harcolt - ki hosszabb, ki rövidebb ideig, a becslések szerint sok száz ember kezében volt fegyver ezekben a napokban, s a keddi, szerdai kis csetepaték, a csütörtöki vérfürdő után bátor harcra kezdett az orosz tankokkal: az egyikre zászlót tűzött ki, s összeölelkezett a benn ülő tankossal, de ha nem ment másként, benzines üveget dobott rá, s kigyújtotta. Úgy gondolták, a győzelem is biztosabb, ha nem cirkálnak orosz tankok a körutakon.

Ha egyszer olyan idők jönnek, egy egész ifjúsági kiadó megél abból, ami e napok hősteteiből a rátelepedő borzalmak emléke alatt megmarad. Szervezésről itt szó sem volt: a pillanat szervezte meg a maga vállalkozását, indulatokat, s csak napok múltán emelkedett egy-két tapasztaltabb katona vezetőként az összébberődött csoportok fölé. Az a forgalmista, akiről beszéltem, az állomásépület hátsó ablakán kúszott ki az ágyútűz elől, s ott nyomott a kezébe egy másik géppuskás alak egy géppisztolyt: lőjön maga is, így verődtek össze vagy harmincan, köztük néhány mesterlövő, s lőttek ki az éjszaka által megnagyított számú tankot. A legendás hírű Maléter, úgy hallom, az ellenállók lecsillapítására ment a Mária Terézia laktanyához, s ott kapott kedvet a Corvin közre támadó tankok kilövésére... (Hitel, 2011. április)

SZŐNYI GYULA

HAZÁM

Hazám, te vértől ázott drága föld,
mikor remélhetsz dicső tavaszt?
Dúló viharban könnyed, véred hull,
rögszíved mily dúsan ontja azt.
Zsarnok tipor, az önkény meggyaláz,
hitvány gaz út testedbe sebet.
Zendülések viharzó árában,
ágy öled ó hány hőst eltemet.
Hazám, te vértől ázott drága föld,
sápadt arcod miért olya halovány?
Hol bitorlók a sírod megásták,
de e sír a bölcsőd lesz hazám.
Vergődtünk a népek tengerében.
Száz vihar dúlta fel nemzetünk.
Porlunk, mint a villám verte szikla,
de élnünk kell, el nem vesztetünk.
Hazám, te vértől ázott drága föld.

1956. Október 25.

ELVIS PRESLEY - THOMAS DORSEY

Peace in the Valley

Oh well, I'm tired and so weary
But I must go alone
Till the lord comes and calls, calls me away, oh yes
Well the morning's so bright
And the lamp is alight
And the night, night is as black as the sea, oh yes
(chorus)
There will be peace in the valley for me, some day
There will be peace in the valley for me, oh Lord I pray
There'll be no sadness, no sorrow
No trouble, trouble I see
There will be peace in the valley for me, for me
Well the bear will be gentle
And the wolves will be tame
And the lion shall lay down by the lamb, oh yes
And the beasts from the wild
Shall be lit by a child
And I'll be changed, changed from this creature that I
am, oh yes
(chorus)
There will be peace in the valley for me, some day
There will be peace in the valley for me, oh Lord I pray
There'll be no sadness, no sorrow
No trouble, trouble I see
There will be peace in the valley for me, for me

Jan. 6, 1957, Elvis Presley, the King appeared on the Ed Sullivan Show and performed the gospel song Peace in the Valley in dedication to the Hungarian revolution of 1956. It was the last song of his set and would be his last time ever on the Sullivan show. Sullivan collected donations from the TV audience, in the order of some 25 million Swiss francs, to donate to a Hungarian relief fund.

Elvis Presley has been named an honorary citizen of Budapest for his support of Hungary's anti-Soviet revolution of 1956.

Elvis tavaly óta Budapest díszpolgára.

TÓFALVI ZOLTÁN

AZ 1956-OS FORRADALOM HATÁSA HÁROMSZÉKEN, A MAGYAR AUTONÓM TARTOMÁNYBAN

Már-már székely karakterológiai jegyeket is felfedezhettünk abban, ahogyan a Székelyföld egyes régiói reagáltak a magyar forradalom és szabadságharc különböző eseményeire. Háromszéken, ahol az 1848—1849-es forradalomnak, önvédelmi harcnak kitörülhetetlen emlékei vannak, az elsők között indul el a szervezkedés.

Ugyanúgy a Csíki-medencében is, ahol a „forrófejű” székelyek az első híradásokra azonnal reagálnak. Nem véletlen, hogy Szoboszlai Aladár az 1956. október 26-a és november 2-a közötti fantasztikus útja során elsősorban Háromszéken és Csíkszeredában építi ki a bázisát, és a „főhadiszállása” — ha szabad ezt a kifejezést használnom — a háromszéki Torján van.

Marosvásárhely, Szováta, a Sóvidék, a Gyergyómedence, de Szászrégen környéke is a különböző szervezkedési kísérletek színtere. A mindig óvatosan és megfontoltan építkező Székelyudvarhelyen viszont nincs — legalábbis a Szekuritáté nem tudott róla — szervezkedés. Azok az ötvenhatos politikai elítéltek, akik a gyergyószárhegyi Páll László vezetésével a Volt Politikai Foglyok Szövetségének egyik erős szervezetét működtetik, a börtönből való szabadulás után telepedtek le a székely Athénban.

E sorok írója tudatában van annak, hogy már-már a lehetetlenre vállalkozik, amikor egy rövid sorozatban próbálja összegezni mindazt, ami 1956. október 23-a és november 4-e között az akkori Magyar Autonóm Tartományban, illetve a ma Háromszék megyeként ismert kistérségben történt. Éppen ezért csupán a legfontosabb, az olvasók által talán kevésbé ismert történésekre szorítokozom. Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc — a hat év börtönbüntetésre ítélt, később Kossuth-díjjal kitüntetett Páskándi Géza író szerint: nemzeti szabadságharc — jelentőségét hatalmas, szinte áttekinthetetlen irodalom méltatta és méltatja. „Az 1956-os magyar forradalom — írja Békés Csaba történész — nemzeti történelmünknek az az eseménye, amely Magyarországot egész évszázadunkban a legnagyobb világpolitikai szerephez juttatta. Másfelől soha olyan nyilvánvaló nem volt, mint azokban a drámai hetekben, hogy Magyarország sorsa, jövője döntő mértékben a világpolitikától, elsősorban a nagyhatalmak erőviszonyától és a köztük folyó küzdelmekről és egyezkedésektől függ.” „Imponáló volt akkor — mondotta e sorok írójának az életfogytiglani kényszermunkára ítélt dr. Dobai István kolozsvári nemzetközi jogász, az *1956 erdélyi mártírjai* című, a marosvásárhelyi Mentor Kiadó gondozásában megjelent sorozatom harmadik kötetében bemutatott ENSZ-memorandum szerzője —, ahogy a világ a magyarokról beszélt. Számomra legemlékezetesebb a francia kommunisták viselkedése volt: a nemzetközi kommunista mozgalomból

ismert nevű emberek egymás után léptek ki a pártból, mert nem tartották a párt politikáját a magyar ügyhöz méltónak. Hát nekünk ide kell csatlakoznunk! Mi is juttassuk el kérésünket, javaslatunkat, beadványunkat az Egyesült Nemzetek Szervezete közgyűléséhez vagy a Biztonsági Tanácshoz. Hogy megoldást találjanak az erdélyi kérdésre is, párhuzamosan a magyarországgal.”

Az 1956-os magyar forradalom valóban a határokon átívelő nemzeti összefogás legfelelőbb példája volt, hiszen minden magyar — függetlenül attól, hogy éppen a világ mely részében és társadalmában élt — a másik helyett is hajlandó volt cselekedni, tenni. Ez volt az a világtörténelmi jelentőségű nóvum, amelyre addig alig volt példa az emberiség történetében. A pragmatikus Nyugat, amikor határtalan lelkesedéssel fogadta a kétszázézer magyarországi menekültet — többnyire fiatalokat — nem csak a saját lelkiismeretét nyugtatgatta, amiért magára hagyta a magyar forradalmat, hanem egyben a csodálatát is így akarta kifejezni: egy kis nép szembe mert szállni a legyőzhetetlennek hitt Góliáttal, és halálos sebet ütött rajta! A mereven dogmatikus Nagy István író büszkén mesélte, hogy Olaszországban még a cipőpuccoló is ingyen fényesítette ki a cipőjét, amikor megtudta, hogy magyar, még akkor is, ha erdélyi magyar. Olaszország számos városában utcákat neveztek el Magyarországról, a magyar forradalomról...

Az erdélyi magyarság nagy-nagy odafigyeléssel és érzékenyen követte azt az erjedési folyamatot, amely Magyarországon 1953-tól az első Nagy Imre-kormány intézkedéseivel elindult, és törvényszerű volt, hogy a szovjet csapatok beavatkozásának hírére azonnal meghallották — az Illyés Gyulának tulajdonított találó metaforával szólva — „a tigris karmaiba esett énekesmadár sikolyát”.

Szülőfalumban, Korondon tizenkét éves gyerekként életem egyik legnagyobb élményeként éltem meg a magyarországi forradalmi események váltakozó alakulását. A nagyközség lakói éjjel-nappal azon a néhány rádiókészüléken csüngtek, amely recsegve közvetítette a Szabad Kossuth Rádió és a Szabad Európa Rádió adásait. Az esti fonókban a frontot, szovjet hadifogságot megjárt férfiak arról beszélgettek: hogyan lehetne átszökni a román—magyar határon, hogy akár fegyverrel a kezükben részt vegyenek a forradalom védelmében. Az 1989. decemberi rendszerváltás után a maga teljességében mutathattam be — dokumentumfilmben, tanulmányban —, hogy négy, 15—16 éves baróti középiskolás diák, Moyses Márton, Bíró Benjámin, Józsa Csaba, Kovács János 1956. november elején valóban megpróbált átszökni a román—magyar határon. Közülük Józsa Csaba és Bíró Benjámin sikeresen át is jutott, elvergődtek Debrecenig. A szovjet tankokkal és fegyverekkel hatalomra juttatott Kádár-rezsim első döntéseinek egyikeként 1957. március 15-én — hogy örökre emlékeztetükbe vessék az időpontot — visszaadták a román hatóságoknak. Gyorsított eljárással Bíró Benjámint három

és fél, Józsa Csabát három év börtönbüntetésre ítélték. Moyses Mártont és Kovács Jánost kizárták az iskolából. Akkor még működött az erdélyi magyar értelmiség szolidaritása, dr. Kozma Béla, a Bolyai Farkas Gimnázium egykori legendás igazgatója és Szilágyi Margit tanfelügyelő a humán tárgyakból és reáliákból egyaránt kiváló Moyses Mártont valósággal átszöktette a 400 éves Református Kollégiumba. Itt érettségizett, I. éves kolozsvári egyetemi hallgatóként 1960. november 22-én előadás közben tartóztatták le. A rendszerellenes versei miatt 144/1960. szám alatt összeállított bűnügyi dosszié alapján a Kolozsvári Katonai Törvényszék 1961. július 14-i tárgyalásán hét év börtönbüntetésre ítélte. Moyses Márton az egyetlen politikai elítélt talán az egész világon, aki — azért, hogy a smasszerek ne tudjanak vallomást kicsikarni belőle — a rabruhájából kitépett erősebb szálakkal levágta a nyelvét. A periratban három cellatársa is saját kézzel írt vallomásában összegezte mindezt. Moyses Márton 1970. február 13-án Brassó főterén, a tartományi pártbizottság székháza előtt benzinnel leöntötte, majd felgyújtotta önmagát, így tiltakozott az erdélyi magyarságot és őt ért jogsértések ellen. Három hónapig tartó iszonyatos szenvedés után hunyt el.

Az erdélyi magyarság a magyarországi erjedési folyamat fontos mozzanataként értékelte, hogy a budapesti központi pártlapban, a Szabad Nép 1956. szeptember 9-i számában megjelent Pándi Pál *Közös dolgaink* című beszámolója a romániai újtárol. Bár egyfajta idilli állapotról írt, a gondok egy részét sem hallgatta el:

„A problémák jelentős része a Magyar Autonóm Tartomány státusával kapcsolatos. Ez ideig még nem jelent meg az autonóm terület alkotmánya, érezhetően nem alakult ki még ennek a politikai egységnek a végleges profilja. (...) Egy helyen például arról panaszkodtak, hogy a szabad nyelvhasználat szempontjából egyik legfontosabb helyen, a bíróságon több felelős beosztású hivatalnok nem ért magyarul, ami erősen akadályozza a tárgyalások zavartalan menetét. (...) Méltányos lenne a feliratok, hirdetések, cégtáblák kétnyelvűségét biztosítani Kolozsvárott s mindenütt, ahol jelentős tömbben élnek magyarok. (Ma már ott tartunk: Kolozsváron a világ legtermészetesebb dolgának tartják, hogy az erdélyi magyarság szellemi központjának ki- és bejáratainál - arra hivatkozva, hogy a magyarság részaránya nem éri el a lakosság húsz százalékát, csak 19 valamennyi százalék! - még szemszűrásból sincs magyar névtábla! - T. Z.) Itt tárták fel a kolozsvári Bolyai Egyetem különféle nehézségeit s azt a nem egészséges jelenséget, hogy falvakban és kisvárosokban gyakran mutatkozik aggodalom a magyar szülőknél, hogy vajon gyermekeiket magyar iskolába adják-e.”

„Sokfelé panaszkodtak arról, hogy igen kevés magyar újságot, folyóiratot, könyvet küldünk a Román Népköztársaságba” — írja Pándi Pál. Akár ma is beutazhatná Erdélyt, s bizony számos területen nemhogy előrelépést, hanem súlyos gondokat tapasztalna. A Bolyai

Tudományegyetemet felszámolták, Kolozsváron csak magyar intézményeken, lelkeszi hivatalokon láthatunk magyar feliratot.

Keleti Ferenc bukaresti magyar nagykövet összefoglalója szerint a Pándi Pál-cikk nagy visszhangot keltett a román politikai körökben. Lefordították román nyelvre, eljuttatták a számottevő politikai személyiségekhez, a Román Munkáspárt központi vezetőségében ankerszerűen is megtárgyalták az írást. „A román elvtársak — írja Keleti Ferenc nagykövet — a nemzeti kérdést általában megoldott problémának tekintik a Román Népköztársaságban. Azt elismerik, hogy helyi problémák adódhatnak az alsóbb szervek helytelen intézkedése következtében, de a Magyar Autonóm Tartomány s általában a romániai magyarság problémái elvileg helyes megoldást nyertek. E kérdések feszegetését a magyar sajtóban nem tartják helyesnek. A cikkel kapcsolatban már történtek konkrét intézkedések is...”

Ugyancsak Keleti Ferenc nagykövet számolt be arról, hogy a Pándi-cikk nyomán az RMP központi vezetősége bizottságot küldött Kolozsvárra, hogy kivizsgálja a Bolyai Tudományegyetem három fiatal tanárának, Tóth Sándor filozófusnak, Papp Sára irodalmárnak és Weiszmann Endre fizikusnak a nagy vihart kavart jelentését, amely ugyan a címében a korszak kliséit idézte — A magyar értelmiségi körökben jelentkező burzsoá-nacionalista befolyások elleni harc néhány problémája —, valójában tételesen megfogalmazták: Kolozsváron felütötte a fejét a régi/új nacionalizmus, amelyet a Román Munkáspárt nemcsak nem mérsékel, hanem hallgatólagosan támogat is. A három fiatal tanár azt is megfogalmazta: a Magyar Autonóm Tartomány 1952-ben történt megalakítása nem vezetett a magyar nemzeti kisebbség jogainak kiszélesítéséhez, ezzel szemben „bizonyos körök a Magyar Autonóm Tartomány létrehozását megkísérlik olyan törekvések takarójául felhasználni, amelyek például Kolozsvár kétnyelvű jellegének, Kolozsvár történelmileg kialakult magyar kultúrcentrum jellegének felszámolására irányulnak”. A jelentés szerint az 1951—52-es ideológiai tisztogatások a Bolyai Egyetemet nagyobb mértékben sújtották, mint a Babeş, ez jelentős mértékben gyengítette a magyar oktatás színvonalát. Az aránytalanságok még a fizetésekben is jelentkeztek: egy magyar könyvtáros fizetése egyharmadával maradt el a román kollégájától. 1956 szeptemberének utolsó napjaiban az RMP központi vezetősége Miron Constantinescut, Fazekas Jánost, Pavel Ţuguit és Tiberiu Ardeleanu főcenzort küldte Kolozsvárra, hogy kivizsgálja a jelentésben foglalt állítások valóságát. Kiszálltak a Bolyai Egyetemre, a magyar középiskolákba, a Magyar Színházba és más magyar intézményekbe. A három magyar oktató nem volt hajlandó önkritikát gyakorolni, fenntartották, hogy a párt hibákat követett el. Az állítás nyomán Miron Constantinescu nagyon indulatosan jelentette ki: a párt nem követ el hibákat, legfeljebb erélytelen. A letolásnak nem voltak súlyosabb következményei...

1956

A felszólalások heveségét és a bírálatok élességét a korabeli jegyzőkönyvek egyértelműen bizonyítják. Földes László „kikészítését” már korábban elhatározták, bár utolsónak iratkozott fel, mégis elsőnek adtak szót neki. Csehi Gyula kijelentette: ez nem demokratikus eljárás, kérte a sorrend tiszteletben tartását. Szilágyi András a súlyos gazdasági helyzetről beszélt nagyon vehemensen. Asztalos István a falupolitikát bírálta, Nagy István a munkásosztály nyomoráról, Csehi Gyula a Bolyai Egyetem helyzetéről és egyéb sérelmekről értekezett. Szabédi László kifejtette: mivel Miron Constantinescu korábban bizonyos kijelentéseit eltorzította, ezért felszólalását írásban adja be. A végkövetkeztetéseket Miron Constantinescu vonta le. Földes László „kinyírását” egyelőre ejtették, Csehi Gyula ellen viszont ösztözet indítottak. Miron Constantinescu aprólékosan elemezni kezdte Szabédi László felszólalását. Szabédi egy adott pillanatban felugrott, s azt kiabálta: nem mond igazat! A terem Szabédi mellett zúgni kezdett, erre Constantinescu kénytelen volt a felszólalást félretenni. Az ülés eredményeként a művelődési minisztériumban magyar miniszterhelyettest neveztek ki, a tanügyi minisztériumban magyar főigazgatóságot létesítettek, a megszüntetett magyar tannyelvű agronómiai és pedagógiai főiskolát visszaállították, a magyar középiskolákból helyhiány ürügyén elutasított diákokat visszafogadták, megígérték, hogy a Bolyai Egyetem felszerelését elintézik, mivel a bizottság véleménye szerint az egyetem színvonala ilyen szempontból több területen még a középiskolás színvonalat sem éri el. A kolozsvári Állami Magyar Színház bővítésére is az írók tanácskozása nyomán került sor. Megígérték a Korunk folyóirat újbóli megjelentetését. Ebben a felfokozott várakozásban érkeztek az első rádiós hírek a budapesti műegyetemi hallgatók 1956. október 23-i tüntetéséről. Kolozsváron 1956. október 24-én este Mátyás király szülőházában, a lovagteremben sor került a kolozsvári egyetemi hallgatók gyűlésére, amelyen az ideiglenes diákszövetség létrehozásának ürügyén az egyetemi autonómia, a diákmenzák ellátásának kérdését vetették fel. Kérték, hogy az egyetemi felvételnél ne a származást, hanem a tehetséget vegyék figyelembe, a megalakuló diákszövetségek létesíthessenek kapcsolatot ne csak a kelet-európai, hanem a nyugati diákszövetségekkel, a művészeti főiskolákon az orosz nyelv, a román nyelv és irodalom oktatása legyen fakultatív, akárcsak a nyugati nyelvek tanítása. A diákgyűlés megszervezése, levezetése a VI. éves máréfalvi Balázs Imre festőművész, a szintén VI. éves segesvári Tirnován Vid szobrászművész hallgató nevéhez kapcsolódott.

Ugyanaznap, 1956. október 24-én — a budapesti diáktüntetésétől függetlenül — a Bolyai Egyetem nyelvtudományi és történelem tanszékének hallgatói elhatározták a diákszövetségi program összeállítását. Páll Lajos festőművész-hallgató Nyilka Róbert marosvásárhelyi

festőművésznek, Nagy Benedek III. éves történezhallgató — utóbbi október 23-án este fél nyolckor — számolt be a Bolyai Egyetemen kialakult fantasztikus hangulatról. „A Bolyai diáksága forrong, csak nem kezdhetjük tunya testvéreink előtt, mert ránk sütik a bélyeget. Történelmi időköt élünk, és nagy eseményeket érünk meg a közeljövőben. A Bolyai, teológia, agronómia stb. egy fronton dolgozunk” — írta a szüleinek Nagy Benedek. A Szekuritáté a levelet gondosan kihalászta, és fontos dokumentumként használták fel az ötévi börtönbüntetés kiszabásánál. A kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskolán tartott diákgyűlésen nagy számban vettek részt román anyanyelvű hallgatók is. Számos levéltári dokumentum bizonyítja: a főiskola vezetősége értesítette a Szekuritátét. A résztvevők Mátyás király szülőházából úgy távoztak — egy részük a Marseillaise-t dúdolva —, hogy a karhatalom körülvette az épületet. A szomszédos utcákban teherautókon felfegyverzett belügyes katonák ültek.

Az első letartóztatások

Másnap, 1956. október 25-én reggel — amikor az egész világ a magyar forradalom győzelmének eufóriájában élt — Kolozsváron a diákokthonban letartóztatták Balázs Imrét, Tirnován Videt és Walter Frigyet. Az első kettőt gyorsított eljárással hadbírótság elé állították, és nyilvános lázítás vádjával előbb hét-hét év börtönbüntetésre ítélték — 1956. december 13-án —, majd a fellebbviteli bíróság 1957. február 11-én öt év börtönre mérsékelte a büntetést... Jelenleg mindketten Magyarországon élnek. Az ő perükkel kezdődött az 1956-os erdélyi, romániai retorzió. A romániai sajtó és a rádió 1956. október 25-én közölt először jelentéseket a magyarországi forradalmi eseményekről. Akkor is „fasiszta huliganok” lincseléséről, üzletek kifosztásáról, a Nyugatról visszaszivárgó „horthysták” fegyveres harcáról írnak, beszélnek, már-már tömondatokban. A budapesti román nagykövetség számjeltáviratai valóságos pánikot keltettek a legfelsőbb román párt- és államvezetés szintjén. 1956. október 27-én 11.15 órakor a követség a következőket jelentette: „A csoportok ellenállása folytatódik. Egész éjjel hallható az ágyúdörgés és a géppuskaropogás, amivel fel akarták számolni őket. A kormány felhívására a nap folyamán az egész városban kitűzték a nemzeti zászlót, a régi rendszer címere nélkül, amelyet, ahol az megvolt, a tömeg kívánságára kivágtak. A teherautókon a fiatalok azt kiabálták, hogy ruszlik haza, és vesszen Gerő: a fegyveres erők egy része átállt a felkelők oldalára, másik része passzívan szemlélte az eseményeket, akárcsak az ÁVH és a rendőrség. Ennek tulajdoníthatóan mindenütt spontán anarchista akciókra került sor. Az összes közintézmény a kormány kezén. Új, népfront jellegű kormány alakításáról folyik a vita. A megmozdulás nyíltan szovjetellenes.”

(Háromszék, 2010. november)

KÁNYÁDI SÁNDOR

KUPLÉ A VÖRÖS VILLAMOSRÓL*avagy abroncs nyolc plusz két pótkerékre*

holtvágányra döcögött végül
 a kopott vörös villamos
 kalauz és vezető nélkül
 döcögött holtvágányra végül
 a kopott vörös villamos
 nem volt rakva virágos néppel
 bezzeg amikor érkezett
 bíborló színben sok beszéddel
 meg volt rakva virágos néppel
 bezzeg amikor érkezett
 vöröslött de amint utólag
 utólag minden kiderül
 bíborát nem a pirkadó nap
 vértől vereslett mint utólag
 utólag minden kiderül
 mint a görög tragédiában
 belül történt mi megesett
 a színen csak siránkozás van
 mint a görög tragédiában
 belül történt mi megesett
 hát sic tranzit gloria mundi
 a dicsőség így múlik el
 honnan lehetett volna tudni
 hogy sic tranzit gloria mundi
 a dicsőség így múlik el
 s így állunk ismét mint az ujjunk
 sok hite-volt-nincs nincstelen
 a magunk kárán kell tanulnunk
 ismét itt állunk mint az ujjunk
 sok hite-volt-nincs nincstelen
 s tülekedünk egymásnak esve
 ha jön a volt-már villamos
 sárgára avagy zöldre festve
 tülekedünk egymásnak esve
 ha jön a volt-már villamos
 félre ne értsd a dalom testvér
 nem sirató csak szomorú
 nem szeretném ha lépre mennél
 félre ne értsd ismétlem testvér
 nem sirató csak szomorú

Mellékdal a pótkerékekre

de holtvágányra döcögött-e
 vajon a veres villamos
 eljárt-e az idő fölötté
 és holtvágányra döcögött-e
 vajon a veres villamos
 s nem lesz-é vajon visszatérte
 boldog aki nem éri meg
 halomra hálnak miatta s érte
most is s ha lenne visszatérte
 boldog aki nem éri meg

NAGY GÁSPÁR

ÖRÖKNYÁR: ELMÚLTAM 9 ÉVES

a sír Nincs sehol
 a sír a gyilkosok
 a test se I T T Nincs sehol
 a test se O T T
 a csont a gyilkosok Nincs sehol
 a csont
 (p. s.)
 egyszer majd el kell temetNI
 és nekünk nem szabad feledNI
 a gyilkosokat néven nevezNI!

(Új Forrás, 1984. október)

VAS ISTVÁN

MIKOR A RÓZSÁK NYÍLNI KEZDTEK

Emlékszel? amikor a rózsák nyílni kezdtek,
 Már nem voltunk fiatalok -
 Házunk körül virágzó sírkeresztek,
 Szívünkben sok friss halott.
 Tudtuk, hogy a boldogság lopott jószág,
 Akkor is, ha férj-feleség
 Nézi, hogy bomlanak bokron a babarózsák,
 S fogják egymás kezét.
 Sok hajszálad lett ősz éppen abban az évben -
 Emlékszel? volt is oka.
 De ami fekete maradt, még feketébben
 Ragyogott, mint valaha.
 Szemedbe, a töretlen csodájú, vad tükörbe
 Tört fényeket rejtett a rémület,
 És zavarosabb lett tiszta, haragos zöldje
 S attól lett édesebb.
 Újjongó áhítattal ébredtünk reggelente,
 Te a kertre, én terád -
 Ez az öreg nyarunk szelíden betemette
 Velencét s Angliát.
 Mint furcsa ráadást vagy veszélyes messzeséget
 Kezdtük nézni a holnapot -
 Ez volt az a nyár, mikor a tél szele szíved
 Koszorújába kapott.
 Volt vidámabb nyarunk s merészebb azelőtt,
 De emlékszel? ez volt a legszebb.
 Némán kertünkbe hajoltak a szomszéd temetők,
 Mikor a rózsák nyílni kezdtek

SZAKÁLY SÁNDOR

TÉNYEK: AMIKRE SZINTÉN FIGYELNI KÉNE!

Nem mondható el, hogy napjainkban ne foglalkozna az írott és az elektronikus sajtó és az abban „megnyilvánuló” publicisták, írók, költők, mérnökök, orvosok, történészek, tanárok, szociológusok, közgazdászok... a politikai és a közéletet is „megmozgató” témákkal. Csak néhány, amiről szinte naponta olvashatunk: Biszku ügy, Csatáry ügy, Mátsik ügy, Nyíró ügy...

Ami viszont szinte minden esetben elmondható, a legtöbben az első „felháborodásukban” ülnek a számítógép elé és osztják meg gondolataikat, véleményüket az olvasókkal, cikkek, kommentek – ha jól írom – és un. „bloggok” segítségével.

Ennek köszönhetően számos esetben a tények és a vélemények – manapság nálunk az utóbbinak van igazi „rangja és keletje” – nem igazán „találnak egymásra”.

Így lehet például dr. Csatáry Lászlóból rendőr százados – soha nem volt az —, szolgálhatott akkor Kassán, amikor még csak rendőrfogalmazó gyakornok volt Kecskeméten, vagy kerülhetett szóba néhai dr. Képiró Sándor perének kapcsán, hogy a „hadbíró” – helyesen a Honvéd Vezérkar főnökének bírósága – 1943-ban – helyesen 1944-ben – elítélte az újvidéki parancsnokokat – ilyen beosztások nem léteztek —, négyet közülük halálra.

A tény az, hogy egyetlen vádlottat sem ítelt halálra a Honvéd Vezérkar főnökének a bírósága, mivel a vádlottak a Német Birodalomba „szöktek” — és nem a németek szöktették őket – és akkoriban a vádlott távollétében nem hoztak ítéletet.

Ha nem tévedek, ezt a gyakorlatot Magyarországon 1945-ben a népbírók vezették be. A vádlott távollétében, védő és a védelem tanúi nélkül, nem egy esetben „bemondásra” születtek az ítéletek. S miként? Csak egy példa a sok közül: Dr. Pálosi Béla – aki többek között Jány Gusztáv vezérezredes, a magyar királyi 2. honvéd hadsereg volt parancsnoka perében a népbírói tanács elnöke volt —, arra, az egykori népbíróvárosa, dr. Major Ákos által feltett kérdésre, — „Te szalmabábu voltál? Elfogadtad más véleményét? Ítéleztél-e valaha utasításra?” — így válaszolt: „Igen. Ki kellett hirdetnem a meggyőződéssel ellenkező többségi döntést a Jány-ügyben is.” Majd folytatta: „Én nem mosom a kezeimet. Szalmabábuk voltunk. Dr. Jankó Péter a tűzre került, mi pedig a hulladékhegyre.”

S miként lehetett valakiből 1945-ban népbíró, avagy épp a Népbírók Országos Tanácsának az elnöke? Idézzük dr. Bojta Bélát, aki ezt a tisztséget „kiérdemelte”, miután 1945. február 27-én dr. Valentiny Ágoston, az Ideiglenes Nemzeti Kormány igazságügy-minisztere magához kérte és a következőket mondta neki: „Bűnügyi védő voltál, jártas vagy az igazságügyi eljárás valamennyi területén. Magad is sértettje vagy az elmúlt időknek, tehát tudod azt is, miben áll a fájdalom, és hogy lehet azt kiegyenlíteni. Objektív

gondolkodónak ismerlek, meg fogod tehát találni az igazságot, ami fedi a magyar nép érdekeit. Te leszel a Népbírók Országos Tanácsának vezetője.” S dr. Bojta Béla azzá lett!

Felmerül a kérdés: vajon a fájdalmat kellett/kell-e kiegyenlíteni, avagy igazságot szolgáltatni? Úgy vélem, az utóbbit. Aki kiegyenlíteni akart s akar ma is, az nem kellett volna, hogy bírói, ügyészi székbe üljön, de ne tegye ezt ma sem! Ítélezni mindenesetben csak valamennyi hiteles tény, adat birtokában, annak alapos megismerése után lehet(ne), érzelmektől mentesen. Igaz, nem könnyű. Van, akinek 1944–1945 traumái maradnak soha nem feledhetőek, míg másoknak a „malenkij robot”, Recsk, Hortobágy, az ávó verései, a rabmunka a bányákban, az 1956 utáni megtorlások.

S lehet-e ezek között különbséget tenni? Nem. S ha mégis, mi a különbség? Mindössze az, hogy mások és mások szenvedték el azokat, jöllehet voltak olyanok is, akiknek szinte valamennyiből kijutott valamennyi. Kevesen tudják – miért is hallgatunk róla? —, hogy a Magyarországról 1944-ben deportált zsidók közül számosan — a koncentrációtáborok felszabadítása után — megtapasztalhatták egy időre a „szovjet hadifogságot” avagy épp Recsket.

Többek között ezért is van jelentősége a pontos adatoknak, a félreérthetetlen megfogalmazásoknak s ezért is nagy a felelősségük az „írastudóknak”!

Félinformációk, érzelmi alapon megfogalmazott vélemények közreadásával – tények helyett – csak a „mindent mindig jobban tudókat” erősíthetjük meg a „hitükben”.

A hit fontos dolog, de az igazságszolgáltatásban, a történelemben a tényeknek (is) fontos szerepük van. Ne akarjuk át- és felülírni azokat, mert többet ártunk azzal magunknak s Magyarországnak, mint gondolnánk. Mert rólunk keveset tudnak és többnyire azt is rosszul. Azért kellene inkább tenni, hogy ez ne így legyen.

(Magyar Nemzet 2012. augusztus 6.)

Az Értől az Óceánig

Egy asszony élete egy tragikus korban

ORMAY GABRIELLA
AZ ÉRTŐL AZ ÓCEÁNIG

Egy Erdélyben született fiatalasszonyról szól a könyv, aki mint önkéntes ápolónő végigéli a II. világháború viszontagságait.

Postaköltséggel CA\$15.00

Postaköltség nélkül CA\$12.00

5 Concorde Pl. Suite #3301, Toronto, ON
M3C 3M8 Canada

BÍRÓ GYÖRGY

KATÓ NÉNI, A 100 ÉVES TANÍTÓNŐ

Tanyán és külterületen is hazafias szellemben tanított

Ebben az évben, novemberben tölti be 100. életévét Bereczky Lajosné Kató néni, ha Isten is élteti. Itt nőtt fel Békésen. Itt is érettségizett a békési református gimnáziumban 1931-ben. Ekkor még főleg fiúk jártak a református gimnáziumba. Az ő osztályukba is csak három lány járt. Kató néni már ekkor is hazafias gondolkodású volt. Dr. vitéz Durkó Antal *Levelek egy kis vidéki városból* című művében leírja, hogy "arra volt kíváncsi, hogy érez, mit hajlandó tenni egy-egy kisdiák Csonka-Magyarorszáért." (1925-öt írtak ekkor.) 15 percnyi időt adott a tanár úr, ezalatt írták fel gondolataikat. Kató néni a következőt írta 13 évesen: "Magyarország most nagyon szomorú helyzetben van. Ha az ellenség betörne, a férfiak mennének a hazát megvédeni. Mi, leányok nem mehetnénk a csatába. Ezért tanulunk szorgalmasan, hogy ezzel segítsünk a hazán. Ha azonban mégis szükség lenne ránk, mi is mennénk a katonáknak főzni, sebeket bekötözni."

Tanítói pályáját Kamutpusztán, a Kovács-majorban lévő iskolában kezdte. Legtovább Békésen tanítoskodott, a külterületi Hunyadi téren. Majd bent a központban a 3. számú Általános Iskolában. Napközis nevelőként is dolgozott. Nyugdíjasként pedig a Vésztő melletti Fancsik a pusztán nevelte, oktatta a tanyasi gyerekeket. Legtovább az ősi Bereczky házban élt, a Teleki utcán. (Jelenleg használt ruhák boltja.) Különösen szívén viseli az elszakított magyarság sorsát. Ezért is utazott Erdélybe a magyar történelmi városok műemlékeit megtekinteni. Teleki utcai lakásában a párnákat erdélyi magyar népi motívumok díszítették. Átlag feletti intelligenciájú hölgy. Választékos stílusa kellemessé teszi a vele való társalgást. Istenbe vetett hitét megőrizte. Kató néni jelenleg nem él Magyarországon, a Kanadában élő családjához költözött.

Isten áldását kérjük a legöregebb békési pedagógus életére.

Békési Újság, 2012. április 18.

Papp M. Zsuzsa:
MEGTAGADVA
Egy szerelem igaz története

Megvásárolható
Panoráma Könyvesbolt
Toronto, ON, M4E 3V5
752 Woodbine Ave.
Tel: 647 889 1947
\$25+postai költség

BALOGH JÓZSEF

FOHÁSZ

Istenem, jaj, szeress minket,
Jobban annál, amint illet.
Kolonc póráztt viselt lélek
Félelméből lassan éled.
Uram, tudod, sok volt vétünk,
Fáradt, kérges szívvel élünk.
Bálványoknak nem volt arcuk,

Hiteinket veszni hagytuk.
Osztott bűnök oka számos,
S a vezeklés általános.
Ne engedd, hogy fékevesztett
Módon éljen ez a nemzet!
Gyarlóságok mindig lesznek,
Nézd el nekünk, embereknek.
Megőrizni emberségünk,

Segíts, Uram, kérve kérünk.
Haragvásunk már ne szítsad,
Vigyázd józan álmainkat;
Aki jó még, higgyél annak,
Jókból talán többen vannak.
Önmagunkra rátaláljunk,
Béke-hajlék legyen nálunk,
Békítsd össze népeinket,
Jaj, Istenem, segíts minket!

the coffee mill

MAGYAR ÉS EURÓPAI ÉTELEK

A legfinomabb bécsi szelet,
gulyásleves, borjúpaprikás galuskával
Nagy saláta- és szendvicsválaszték
Likőrengedéllyel rendelkezünk
49. éve állunk vendégeink
rendelkezésére!

Minden nap nyitva
d. e. 10-től este 11-ig
Pénteken és szombaton este 12-ig
99 Yorkville Ave., Toronto, ON
416-920-2108
Élőzene minden péntek, szombat és
vasárnap este

MÁRIÁS JÓZSEF

A KANADAI MAGYAR ALKOTÓK SZEKÉRTÁBORÁNAK SZÁMTARTÓJA

„...az egyetemes magyar irodalom integráns részének tekinthető a mi munkásságunk is...”

A fentebb bemutatott kötetekben több összefoglaló, illetve egyedi témakörre utaló tanulmány szól a kanadai magyar irodalmi életről, alkotói pályákról, művekről. Miként is lehetne másképp egy olyan személyiség esetében, kinek „szellemi lételeme az irodalom”. A találó jellemzést Bisztray György, a kanadai pályatárs irodalomtörténész írta le, aki a kecskeméti Forrás 1990. márciusi számában méltatta a Miska János Kanadából szeretettel című kötetét. „A kötet erősségét a kanadai magyar irodalmat bemutató tanulmányok képezik. Egyedülállóak azok a tanulmányok, melyekben Miska a kanadai próza egészének perspektívájából vizsgálja az ország magyar irodalmi vonatkozásait.” Bisztray kiemeli: a kötet írója az ott élő magyar alkotók angol nyelven írott alkotásait „a kanadai magyar irodalom második dimenziójának nevezi”. Az Irodalmi ágazatok című, 1993-ban, a budapesti Hitel című folyóiratban közölt Miska-tanulmányból képet nyerhettünk annak sokszínűségéről, gazdagságáról. Kézenfekvő volt, hogy ily gazdag ismeretek birtokában előbb-utóbb hozzálát a sok részismeret, főlhalmozott hatalmas bibliográfiai anyag

**DUNA
WORLD
RADIO**

A szülőföld
hangja.

Műholdas vétel:
Galaxy 25, 97°ny, 11867 MHz
Web stream:
www.dunaworld.hu

**A Pest Megyei Könyvtár Szántó Piroska
termében, SZENTENDRE, Pátriárka u. 7.**

**Dr. Gyarmati Péter szervezésében
minden csütörtök este**

SZENTENDRE SZALON

Az est háziasszonya szalonteát kínál vendégeknek
Tel.: 06 26 314 590

szintézisének megírásához.

Hogy ez a szándék mennyire élt benne, arról egy magyarországi folyóiratban közölt interjúban - Van-e kanadai magyar irodalom? (Könyv, 1988. 1. sz.) – kaphattunk jelzést. Rádics Károly „a kanadai magyar irodalom egyik legjobb szakértőjének” tette fel kérdéseit. Miska János válasza a címben fölített kérdésre: „Ez a kérdés sokat foglalkoztat minket is, s megvallom őszintén nehéz erre egyértelműen választ adni. Egy kimondottan kanadai magyar irodalomhoz sajátos színekre, tónusra, formákra, tematikai vonulatokra és megkülönböztetett irodalmi eszközökre lenne szükség. (...) Regényeinkben és elbeszéléseinkben kezd megjelenni az új környezet hatása, a kanadai életindíttatás néhány különleges árnyalata. Egészében azonban, úgy gondolom, inkább az egyetemes magyar irodalom integráns részének tekinthető a mi munkásságunk is.”

E gondolat nyer precíz, tudományos alapú megfogalmazást a két évtized múltán befejezett, a témát összefoglaló, szintézisbe öntő munkájának – Magyar irodalom Kanadában 1900–2010 – címében is.

Miska János a kötet előszavában utal az e témában előzőleg megjelent munkákra.: Bisztray György: Hungarian–Canadian Literature (1987), Szakács István Péter: Szavak Prérijén: A kanadai magyar irodalom egy évszázada (Polis Könyvkiadó, Kolozsvár, 2002), valamint saját munkái: Ethnic and Native Canadian Literature – Bibliography (1979, 1990), és Literature of Hungarian–Canadians: Essay and Bibliography (1991); egy vele készített interjúban – Sajátos Kanadai Magyar Irodalom – említést tesz Béládi Miklós, Pomogáts Béla Rónay László, Kürtösi Katalin és Cigány Lóránt kanadai témájú könyveiről, írásairól.

Kötetének törzsanyaga két nagy fejezetre tagolódik: A magyar nyelvű ágazat és az Angol nyelvű ágazat.

Az első bevezető része felvázolja a kanadai magyar bevándorlás történeti hátterét, annak hullámain és jellemző vonásait.

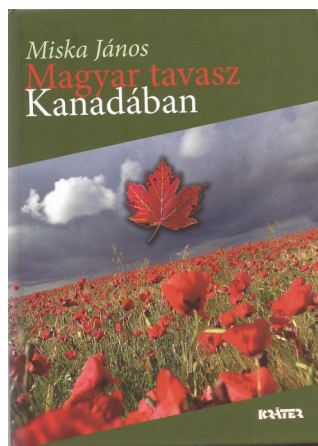
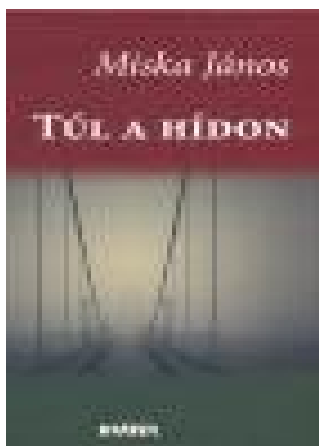
Az előzmények messze vezetnek vissza az időben. Az 1902-ben született első, maradandó értékű alkotás – Sztalmári János: Préri éneke – „egy nagy lélegzetű élettrajzi eposz” az ő otthonra találásukat, kemény küzdelmüket örököltette meg. A későbbiekben csupán elszigetelt törekvések, alkotások jelzik a magyarság irodalmi önkifejezésének folyamatát, országos terjesztésű vagy helyi kezdeményezésből született lapok hasábjain, szórványosan megjelenő kötetekben. Hátterében ott találjuk a magyar irodalom gazdag hagyományából fakadó indítást, az elhagyott haza iránti vágy kifejezésre juttatását éppúgy, mint a hontalanság keserű érzéseiből fakadó fájdalom versekben, prózai alkotásokban való megörökítésének szándékát.

A bevándorlás második nagy hulláma a trianoni összeomlás következtében indul meg. Ehhez az időszakhoz kötődik, az akkori életérzésnek adnak hangot Kováchy Kálmán és Izsák Gyula költeményei.

A kanadai magyar szellemi felívelés a második

világháborút, különösen az 1956-os magyar forradalmat követő kivándorlási hullámokhoz kötődik. Katalizátorként hat e folyamatra a már említett kanadai nemzeti megújulás, valamint a hetvenes évek elején elfogadott Bilingual and Bicultural törvény, a multikulturális minisztérium létrehozása, amely nem csupán eszményi háttérrel, hanem anyagi alapot, támogatást is nyújtott a nemzetiségi kultúra ébrentartásához, fejlődéséhez, magyar tanszékek létrehozásához, a hungarológiai kutatások, kiadványok – antológiák és saját kötetek – megjelentetéséhez. Az előző években egyéni kezdeményezésre megalakult Kanadai Magyar Írók Szövetsége immár intézményesen szervezheti a magyar nemzeti közösség irodalmi életét.

A magyar ágazat fővonala a költészet kerül. Alkotóik a hazai irodalmi hagyományok és áramlatok csapásain haladva adnak hangot a szülőhazához fűződő érzelmi kötődésnek, a kanadai integrálódás lelki válságokkal terhes folyamatának. Számukra az anyanyelv felbecsülhetetlen értékűvé válik: „De ím, megmaradt egyetlen Hazának, / vég-fellegvárnak az édes anyanyelv, / s bármely vidékét járód a világnak, / mindig is veled lesz, nem hágy soha el...” (Andrásik Gyula) Igen, ez lett az eltéphetetlen lánc, amely gondolatban és érzésben az elhagyott otthonhoz, a nemzethez, az őseiktől örökölt hagyományhoz fűzte/kötötte az alkotókat s általuk pedig a másfél százézes magyarságot. Az irodalmi derékhad olyan neveket adott a kanadai magyarságnak – a másfél évtizednyi időt ott élő Faludy Györgyöt, továbbá Tűz Tamást, Béky-Halász Ivánt, Fáy Ferencet, Csinger Józsefet... –, kiknek nevét, ha késve is, az anyaország is megismerhette, elismeréssel övezte.

Az őket követő középnemzedék tagjai már szocializálódtak Kanadában, otthonosan mozogtak mind a magyar, mind a kanadai kultúrában, a modern irodalmi áramlatokban. A kettősség nem feledtethette velük az emigránsok körében folyton vissza-visszatérő kérdést: „Ki volt bölcsőbb: ki otthon maradt? / Megalkudott, míg belül szenvedett? / Vagy ki nem vállalta a rabigát, / S külföldön viselt nehézségeket...” (Király Ilona) Az ebben sorban említett alkotók – Vitéz György, Kemenes Géfin László... – bár a honvágy kínzó érzése nem enyhül el lelkükben, már

hangot kap a jelenben, jövőben vetett hit, fészket lel a nyugalom, kiegyensúlyozottság érzése is, mely örökszép sorokban ölt testet. Az újabb nemzedék már a kanadai életben formálódott, eszmélt a világra, „költészete magán viseli korunk szellemiségét, a dolgok reális értelmezését”, az angolszász irodalmi áramlatok megtermékenyítő hatását. Bebek János, Seres József, Dániel Nagy László, Bali Brigitta, Sajgó Szabolcs, Simándi Ágnes költő jelenti a jövő ígérését.

A prózaírók számának szerényebb tábort Miska János az általánosan tapasztalható visszaesésnek tulajdonítja, továbbá annak, hogy „nem áll rendelkezésünkre a prózaírás alapvető talaja, a homogén magyar közösségek hozzáférhetősége. Igazán nagy kaliberű művekhez a környezettel kialakított közvetlen kapcsolatra, mélyen futó gyökerekre van szükség”. Ez magyarázza azt, hogy ha születtek is ilyen művek, tárgyukat a régmúlt vagy a XX. századi magyar politikai fordulatokból merítették, továbbá azt is, hogy elsősorban a rövidpróza került túlsúlyba. Kulcsár Lajos, Domokos Sándor, Sárvári Éva, Miska János, Bisztray György, Dancs Rózsa... alkotói műhelyéből kerültek ki olyan alkotások, amelyekben a hazai emlékek a kanadai realitásokkal, magyar sorskérdésekkel ötvöződnek, érzékeltetik, elének vetítik az ott élő magyarság életérzését, lelki vívódásait, gondolatvilágát.

Miska János a kanadai magyarság irodalmának külön ágazataként, de annak integráns részeként tárgyalja azokat az alkotókat, akik angol, illetőleg francia nyelven írnak, magyar származásukat tudatosan vallják, magukat magyar etnikumú kanadaiaknak tekintik. Közülük a legkiemelkedőbb John Marlyn, kinek 1957-ben megjelent életrajzi regénye – Under the Ribs of Death (A halál szorításában) – Kanada-szerte elismerést aratott. A sikeres prózaírók sorát gazdagítja Vizinczey István, Jónás György, Porter Anna, a már másodgenerációs Payerle György és Dobozy Tamás... Az angol nyelven alkotó költők sora ennél szerényebb és kevésbé ismert. Költői eszközeikben a modern irányzatokat követik, kísérletező alkatúak, az avantgárd, absztrakt törekvések követői. Zend Róbert, Könyves Tamás, Farkas Endre, Tihanyi Éva alkotja az angol ágazat lírai vonalát.

Az életutak és életművek, alkotások bemutatása sorában egyaránt találunk lexikoni tömörséggel megírt pályaképeket elemzéseket és bővebb, szubjektív megközelítésű,

Béni Olga

Béni Olga:
Az utolsó előtti szó jogán

Kapható
Pannónia Könyvesboltban
Toronto, St. Clair Ave. W.
Tel. 416 966 5156
Líra és Fókusz
Könyvárházakban, Budapest

elmélyültebb alkotói portrékat. Különösen szép sorokat ír Veszely Ferencről, Kemenes Géfin Lászlóról, Fáy Ferencről. Az alapos tárgyismereten túlmenően kiérződik belőlük az irodalmat rajongásig szerető könyvtáros és tudós bibliográfus precizitása. A részekből sokszínű kompozíció körvonalai, színharmoníája tárul elénk.

Ezen a táblaképen helyet kap a kanadai magyar irodalomban szerény helyet elfoglaló drámai irodalom, amely saját színház – alkotásra ösztönző –, „megrendelő” – híján nem bontakozhatott ki. Helye van továbbá a vallomások, életregények, emlékiratok, naplók formájában megírt a magyar és angol nyelvű önéletrészeknek. A kötet szerzője pár szavas tárgyi megjelöléssel sorolja a többnyire magánkiadásban megjelent műveket, az azok visszhangját, fogadtatását dokumentáló könyvészeti utalásokat. Mindkettő rendkívül értékes forrás az alkotók munkássága, életműük iránt érdeklődő kutatóknak.

Az irodalmi élet folyamata nem csupán egyéni kötetek, kiadványok formájában jutott el az olvasó közönséghez. nagy szerepük volt az antológiáknak. A Kanadai Magyar Írók Kör, illetve Szövetsége 1969 és 1998 között magyar nyelven tizenegy, angol nyelven pedig két antológia kiadásával teremtett lehetőséget a publikáláshoz. Mellettük más kiadványok is – Winnipegi Magyar Irodalmi Kör Antológiája (1986), Mozaik/Mosaic/Mosaique. Montreali Antológia (1993), Nyugaton is felkel a nap. A nanaimoi magyarok életképei (1997), Amerikai és kanadai magyar költők hitvallása (1998), Blessed Harbours. An Anthology of Hungarian-Canadian Authors (2002), valamint két magyarországi kiadvány is hírt hozott róluk.

A kötet függelékeként tarthatjuk számon Miska Jánosnak a kanadai magyar irodalom „mellékágazatival” foglalkozó tanulmányai újraközlését, amelyek sokban árnyalják, gazdagítják a monográfiában elénk táruló képet a kettős ágazatról, a forrásmunkák gazdagságáról, az e kérdéskörhöz kapcsolódó folyóiratokról, magazinokról, monográfiákról, tanulmányokról. A kötet végén közölt Válogatott irodalom a monográfia tudományos alaposságát hivatott alátámasztani; a Névmutató pedig a bene való jobb eligazodást segíti.

Munkássága jelentőségére világítanak rá az emigrációban élő pályatárs szavai: „*Nincs a nyugati magyar irodalomnak olyan rendezett tárháta, mint a kanadai-magyar, köszönet Miska János munkásságának. Összeállításából képet nyerhetünk az angolul és franciául publikáló, főleg fiatal, magyar származású szerzők műveiről és a magyar képző- és zeneművészekről, valamint a tudósok munkásságáról.*” (Borbándi Gyula)

Bár nem tartozik szorosan a kötet irodalomtörténeti tárgyköréhez, de azzal összefügg – mondhatnánk attól elválaszthatatlan - a 240 ezer lelket felölelő magyar eredetű lakosság intézményes kutatását szolgáló kanadai hungarikai kutatások számbavétele, bemutatása. Miska János részletesen ismerteti annak intézményrendszerét, sajtóját, könyvtárait,

levéltárait. Kutatómunkája révén válik a hungarológiai kutatás megalapozójává, a Kanadában élő magyar tudósok, jeles közéleti és kulturális személyiségek számtartójává. „*Mit jelent az itteni levéltári bűvarkodás az otthoni két műszakot is lehajtó küzdelmekhez képest? Szellemi virtust. Fajtam iránti elkötelezettségemet, annak szolgálatát.*” - olvashatjuk a Mátyás István által készített interjúban. (Magyar Fórum, 1991.szeptember 5.)

A Kráter kiadó által megjelentetett négy kötet által egy rendkívül gazdag életmű létrehozójának, a kanadai magyar szellemi élet, az irodalom szolgálatára elszegődött kutató műhelyébe enged bepillantást. A felesége által összeállított, az angol nyelvű önéletrésze végén közölt bibliográfiai anyagból kitűnik, hogy irodalmi tevékenységén túlmenően, mily nagy szolgálatot tett a kanadai magyarság történetének, szellemi életének feltárásáért, a kanadai-magyar kapcsolatok múltjának feltárásáért Munkásságát magas kanadai állami kitüntetésekkel ismerték el. Szülőhelye, Nyírbételek díszpolgárává fogadta.

For half a century now, John Miska has been the godfather of Hungarian writing in Canada. As a professional librarian and bibliographer, John positioned himself in the nation which adopted him so that he could aid the establishment of Hungarian literature and Hungarian studies in Canada - and an awareness of Hungarian/Canadian literature in his native land. But, as his own collections of elegant stories, Egy bögre tej (A Mug of Milk) and Túl a hídon (Over the Bridge) demonstrate, he has always been at heart a Hungarian peasant farmer, a populist tiller of the rich Magyar soil. It is this heritage he turned to the establishment and nurturing of a garden of poetry, fiction and discourse across the breadth of his new country in the New World. Kerosene Lamps is his modest memoir of how that came to be. It is a story of courage, hard work, triumph and loss which will ensure we remember him as he is, and has always been. *George Payerle*

PETER CZINK

AN INTERVIEW WITH JÁNOS MISKA ABOUT THE 50TH ANNIVERSARY OF 1956

1. *What is the most significant memory of the 1956 Hungarian Revolution?*

One of my favourite subjects at school was history. A subject that had proved to me time and time again that revolutions seldom solved a nation's essential problems. There were national flags lowered from balconies and windows, ecstatic cheers of encouragement along the way; and within an hour's time, our timid demonstration, announcing fraternal loyalty to our Polish and East-German brothers, had turned into a full-fledged Revolution. Would history repeat itself?

2. *How has the Hungarian-Canadian community commemorated the Uprising in the past?*

The commemorations from the outset acted as a unifying force. Members of the three generations, e.g., the descendants of the pioneer group, the DPs, and the 56-ers, joined forces in paying tribute to the spirit of the Uprising. The earlier commemorations were more forceful, more political and emotional. The wounds were fresh. Hungary was occupied by a foreign power. A tyrannical government, set up over the nation by the Soviet Union, labeled the refugees as a bunch of unpatriotic counter-revolutionaries. Family members, relatives and friends at home were persecuted, imprisoned, or executed. In response, passionate speeches were given, denouncing the atrocities of the government. Demonstrations were held in front of the Soviet Embassy in Ottawa; cavalcades of cars drove through the cities of Toronto, Montreal, Vancouver, banners and tricolour national flags sticking out of their windows. In Victoria, a replica of a Russian tank was hauled along busy Douglas Street. The national and local Canadian media carried long articles about the revolution, based on first-hand experiences and memoirs of resident Hungarians. It was the early commemorations that kept the spirit of the Uprising alive. The fact that 1956 today has regained its complexity and dignity in Hungary, it is, partly, due to the early commemorations in Canada and elsewhere. The nature of the remembrances has shown a dramatic change after the withdrawal of the Soviet forces from Hungary. The replacement of the one-party communist system with a freely elected government, and the official recognition of the Revolution have made the commemorations historical, rather than political. The revolution has gained a proper place in Hungarian history, along with the nation's other great events such as the Rákóczi Freedom Fight of 1703-1711, and the War of Independence of 1848-1849. Still, the spirit of the early commemorations prevails to this day. We keep paying homage to the heroes and martyrs of 1956 at local memorials which, over half a century, turned out to be sacred places in the cities of our adopted home.

3. *How will the Victoria community commemorate the 50th anniversary of the Uprising?*

The Hungarian-Canadian community across the nation has been abuzz with commemorative spirit throughout the year. In Victoria preparations started shortly after the annual general meeting of the Hungarian Society of Victoria. A small committee had been appointed by President Edmond Vlaszaty to find a prestigious auditorium; to draft letters of official invitations to Federal, Provincial and Municipal dignitaries; and to generate a program for the occasion. Some of us have been involved in preliminary activities carried out by national organizations, such as the Ottawa-based Canada-Hungary Educational Foundation, the Hungarian Studies Association of Canada and the Rákóczi Foundation.

The first had organized a commemorative event in the Parliament Building in Ottawa, attended by some two-hundred dignitaries, MPs, members of the Senate, the Hungarian Ambassador to Canada, the Canadian Ambassador to Hungary, and other eminent people, paying tribute to the 1956 Uprising. The second society has held a conference at York University, Toronto, on May 27-30. Most of the agenda (fifteen presentations) was dedicated to the various aspects of the refugees in Canada, including the reaction to the refugees; the psychological profile of the 1956 refugees in Canada; the contribution of 1956 refugees to business; the role of the refugees in the development of Canadian pluralism; the archival sources pertaining to the 1956 Hungarian refugees etc. Other related events we have participated in include the establishment of the Toronto-based Rákóczi Foundation's oral history archives, which contains a collection of stories, poems and memoirs pertaining to the uprising and to its refugees in Canada. The collection will form a traveling archive and will be displayed in various cities throughout the country. The best writings included will also appear in print. Another project we were involved in is the Bridging the Divide, a collection of some fifteen interviews conducted by Andrew Princz of Budapest and Montreal. Three of the 56-ers interviewed are from B.C. Mr. Princz has also interviewed family members in Hungary. The project is sponsored by the Canadian Embassy to Hungary and the Hungarian Government. Another undertaking is the erection of a 1956 memorial in Ottawa, dedicated to Canada by the Hungarian community in appreciation of the host country's generosity to the refugees of the 1956 revolution.

The commemoration in Victoria will start on October 22, when the public will pay its tribute to the heroes and martyrs of the Uprising at the memorial park. A short program will follow in the Hungarian Cultural Centre along with a photo exhibition. The official remembrance will take place on October 23 at the Conservatory of Music. Those invited will include the Hon. Gordon Campbell, Premier of B.C., representatives of the Federal and Municipal governments. Speakers will be the Hon. Iona Campagnola, Lieu-

tenant Governor of B.C., as well as Helen Hughes, Deputy Mayor, and Tibor Jandó, former graduate of the UBC Sopron Divisio. The program will also include recitals by Victor Dolhai, film presentations, the performance of the Greater Victoria University Orchestra, music arranged and conducted by Professor János Sándor. The vivacious Connie More conductor's VIVA children's choir will also appear, as well as the young talented pianist, Margit Juhász. It is hoped that all will work out to expectations.

4. *Do you think it is important that future generations of Hungarian-Canadians learn about and remember 1956?*

I most certainly do. From a personal point of view, the revolution will help future Hungarian-Canadian generations realize that the Uprising was a pivotal event in history that brought them to Canada. The 1956 Revolution is tied to and is a part of their family history. It is an historical event that they should be proud of. By studying it they'll learn to realize that they are the descendants of a freedom-loving people that refused to live under terror. From an intellectual point of view, they will gain an understanding into the nature of oppression and will learn to recognize it in their lives when/if they see it, heaven forbid, forthcoming or occur. They will also know that when oppressed they have allies in other freedom-loving people. And, above all, they will understand that tyrannical powers can be overthrown even by the smallest of nations. Furthermore, the 1956 uprising is a unique case study in history. Nowhere else has it ever occurred that such an historical event went through three very distinct phases within sixteen hours, from peaceful demonstration to open revolution, and ending in a war between two socialist countries. This aspect alone is worthy of further scholarly pursuit.

KATONA PÁL

INTERNET LOVE

Mint
tört karám kerítésén
a vadlovak
rohannak gondolataim
az interneten
míg megérkeznek
hozzád
és megszelídülve
válladra hajtják
fejüket

A CSÓK

Simulsz.
Hiába öllelek.
Ajkaid résén lelkem
mint felvágott csuklóból a vér
szívárog lassan, boldogan.

5. *What is the most essential lesson we can learn from the study of the Uprising?*

The revolution was about freedom. As the living body requires air, food and water, the human psyche requires a sense of freedom. Political oppression is harmful. It takes away the individual's hope for self-betterment. Hope is an essential element of survival. The ultimate lesson is that it is possible to oppress a people - for a while. It is possible to impose alien ideology on them; it is possible to starve them, to keep them in their places by terror, by eliminating their natural leaders. But as soon as the oppressor tries to eliminate a nation's language, deny its traditions, violent revolution results. Oppressed people blow like a volcano blows, with elementary force that cannot be met more effectively than the eruption of a volcano can. A formidable lesson indeed.

6. *Shouldn't we, considering our cultural experience, be more outspoken against the oppression of other sovereign nations today?*

Yes, we should be. And we should be outspoken early enough to prevent catastrophic events like the ones in Somalia, Kosovo or Iraq. We should use every peaceful means to educate the oppressing governments, convince them that the practice of noblesse oblige applies to everyone. The practice of live and let live eases the tension within and beyond a nation's borders. The problem is that some governments of new nations are trying to emulate the old ones by wanting to pass through all of the historical phases the others have over the centuries. Unfortunately, some aspects of those phases such as racism, intolerance of minorities, were harmful at the time and they are definitely unacceptable today.

7. *Although the Revolution initially began with criticism and peaceful demonstration by the intellectuals, it quickly became an armed revolt. Is violence the only way to overcome an oppressive government?*

No, violence is not the only way to deal with oppressive governments. There are examples in history showing that oppression can be dealt with through peaceful negotiation by offering amnesty or easing the oppression. If members of oppressive governments were angels, there would be a whole lot of other means of settling the situations, such as political or intellectual conviction. This is what the reform-minded intellectuals and university students of 1956 had in mind in the early hours of October 23. We never even dreamed of waging an armed rebellion against a supposedly invincible political empire. The peaceful method, of course, depends on the nature and strength of the oppressive government, and upon the strength and determination of those oppressed. Unfortunately, in most cases the only method oppressive governments can hope to retain power is by brutal force. Consequently, the only way to topple them is by violence. (2006)

PÓSA ZOLTÁN

SZÖKÉS ÉS VEZEKLÉS**BŰNBÁNÓ MAGDALÉNA MEGTÉRÉSE**

Még harmatos szemű
Szűzleány koromban
mikor képmutató
álerkölcsök ellen
naponta lázadtam
meghívott márványból
emelt palotába
a régi és az új
király helyettese
országunk hercege.
Házának mindegyik
zugában égi tűz,
Dávid szemérmetlen
pucérkodó szobra,
padlásán üvegből
vasbetonból gányolt
modern mobil csarnok.
Kezem csókolgatja
fürtjeimbe súgja:
Be ne hódolj nyíltan!
Csak dicsérj diszkréten
minden írásodban
és tiéd palotám
dús kincses kamarám.
Szédülten bolyongtam
aranylabirintban
talán meginogtam,
tán már szűz sem voltam.
Egy nap a folyosó
legmélyebb zugában
föltáruult előttem
nyirkos borospince
több ezernyi palack
milliónyi hordó.
Ott elém perdült egy
szemüveges, szelíd
gunyoros nézésű
régimódi fickó
Szmokingja gallérján
tűzrubintos csillag
pudlifejú bottal
bicegett, s rám nevet
Magdaléna segíts
magadon és rajtam
mit eddig elértél,
rendkívüli, mégis
kevés hozzád képest.
E csodás, dús kincsek
gazdája lehetnél,
ha engem követnél.
Tudom, hogy a herceg
ős hazaáruló

államtitkok hűtlen,
fortélyos sáfára,
püspöke gyerekek
csalárd megrontója,
tábornoka nőknek beteges
kínzója.
hogya engem szeretsz
és csak engem követsz
minden gyilkos titkom
birtokába juthatsz,
Te lehetsz a világ
médiacsászára.
Ekkor ráébredtem,
hogyan eddig tévedtem,
de hogy szabaduljak
Sátán hercegétől
és a pudlifejes
nagyfejedelemtől?
Kiléptem a pince
örök homályából
kikristályosodott
előttem az utca,
annak is legmélyén
meghitt kis kápolna
Krisztus oltár előtt
sírva leborultam
Uram, ó irgalmazz
Én bűnös lelkemnek!
S megjelent előttem
mind az öt sebével
az ítélő Jézus:
Én most feloldozlak,
ám csak a múltbéli
halálos bűneid
ódiama alól
**DE NE VÉTKEZZ TÖBBÉ
ÉN MEGTÉRT LEÁNYOM**
s ird meg költeményben
tévelygéseidnek,
majd vezeklésednek
csodás balladáját.
Ez penitenciád
és megváltó imád.
Hosszú évek alatt
tisztos szegénységben
szépen megőszültem,
végül elkészültem
S amikor lemostam
magamról már mindent,
ami beszennyezett
visszatértem oda,
hittel fölvertezt

bűnbánóként láttam:
A Csodapalotát
szánalmas, kifosztott
valódi képében
mutatta meg magát.
A herceg reszkető,
fogatlan bácsika,

Belzebúb vénülő
zenekar nélküli
karmesterré vedlett,
**MEGANNYI KÍSÉRTET
ELVONULT ELŐTTEM
KÍSÉRTÉSÜK ELMÚLT
MÁR VELEM AZ ISTEN**

**Mártának házassági évfordulónkra
SEGÍTS MEG SZERELMEM**

A fiatal szeder
Feketén kiáltott
A véres földtekén
Naplementét látott
És megfeszítettet
Kínzó szorongásunk
fakó délkeresztjén
A gondolat
Miközben kiszárad
Üvöltésben torkod
Segítségem szerelmem
Általad létezem
Éltem szomjúságom
Budapest-Gazdagrét, 2010. október 9.

**To Márta on Our Wedding Anniversary
HELP ME MY LOVE**

The young blackberry
Shouted blackly
It saw the sundown
On the bloody Earth
Our thought became crucified
On tormenting horrors'
Colourless cross

While our screaming
Throat runs dry
Help me my Love
I exist because of you
You are my life
Giving me life
My thirstiness

Translated by Rózsa Dancs

**AZ ÖN ÉLETE IS TÖRTÉNELEM!
MESÉLJE EL UNOKÁINAK IS!
KÖNYVÉT MI KIADJUK MAGYARUL,
ANGOLUL VAGY KÉT NYELVEN.
KÉZIRATÁNAK FORDÍTÁSÁT VÁLLALJUK.
Tel.: 416 491 4631**

ILONA FABRY

FIREFLIES

On mid-summer evenings, when the silhouette of the forest and distant hills is still in sight, and the night's coolness slowly spreads through the day's warmth, tiny blinking lights appear above the meadow and among the trees. The soft gray and black shades of darkness are spotted with the dancing sparks of fireflies. I would watch this marvelous scene for hours. After the July 4TH fireworks, when colorful brilliance lit up the sky and thundering blasts shook earth and air, I would sit on the bench and admire the fireflies' peaceful, silent fire-dance.

In Hungarian, fireflies are called St. John's bug, most likely for they appear around June 24th, St. John's birthday. In English, the words "bug" and "fly" have unpleasant connotations, while the Hungarian word bogár sounds lovely. Bogár, bogárka – or their possessive form bogaram, bogárkám – could replace the English "honey" or "darling". But in English no one, I believe, wants to be called "my little bug."

Chasing fireflies with children on summer evenings has always been fun. When we caught the first one years ago, and my son opened his hands carefully underneath a net, we were so disappointed, since all we saw was a brown, skinny, centimeter-long, ordinary bug. But magic happened when we turned the light off: the firefly's abdomen glowed with soft, yellow-green light.

A Native American folk tale tells that, at the time when plants and animals but no humans lived on Earth, fire was unknown. Yet it existed and was kept secretly at a solitary place, in the fireflies' village. A wise, shrewd fox then stole some flames and spread sparks around the world.

People have always admired fireflies and wondered at their tiny blinking glow. The secret behind the magic is bioluminescence, a chemical process in which the enzyme luciferase breaks down luciferin molecules, resulting in light emission. Luciferin and luciferase carry the name of the fallen angel Lucifer, from the Latin "light bringer." Both female and male fireflies are able to twinkle and regulate the length of light emission, yet only males fly and perform their mate-finding dance. Females sit on grass blades or leaves flickering rhythmically to attract their partners. They lay their eggs and shelter them in the ground, where the glowing larvae survive the winter. When next summer comes, their metamorphosis continues, and soon the new generation starts the fire-dance. More than two thousand firefly species exist around the world, their light emission varying in frequency, intensity, and color.

In Malaysia, a myriad of fireflies, "kelip-kelip" in Malay, live in a mangrove forest along the Selangor River. They synchronize their pulsating light emission in their own group of thousands that occupies a whole tree. I imagine rowing a boat on the magic river and admiring the alternately scintillating trees as they light up the tropical night.

Yet on this mid-summer evening, when the darkness deepens and loses its shades, and the night's coolness takes the place of the day's warmth, I'm still sitting on the bench and watching the firefly's tiny sparkling lights above the meadow and among the trees.

MARY SANDOR

MY MIRROR AND I

Just the two of us
My mirror and I
Looking at each other
Both of us begin to cry

My mirror cries for me
I cry for what there I see
For that old-old woman
My mirror shows to me

Whose face might it be?
What she wants with me?
Why's she in the mirror
Scaring both mirror and me.

I will tell my mirror
Her I never want to see
Show me instead, me
Who I am truly be.

Show me that young lady
With fancy dancing shoes
Swirling in that ball room
Flirting with her beaus.

Show me that young woman
With babies in her arms
Show that man beside her
The love of her young life.

Show all her achievements
Her glory and her pride
She thought was hers ever
As woman, mother and wife.

Show me life in laughter
Banish worries and fears
Get rid of that old woman
Fore I drown in my tears.

August 9 2012

MÓRA FERENC

BECSENGETÉSRE

SZÓLÓ SZŐLŐ

Mióta az eszem tudom, mindig éltem-haltam a szőlőért. Ma is azt tartom, hogy nem teremtett ahhoz fogható gyümölcsöt az Úristen. Ha úgy volna benne módomból, mint ahogy nincsen, ma se enném lágy kenyeret sose szőlő nélkül.

Gyerekkoromban is az volt a legnagyobb örömöm, mikor édesapám a vállamra csapott:

- Nyergelj, legény, kimegyünk Galambosba. Megnézzük, zsendül-e már a szőlő.

No, a nyergelés hamar megesett. Mindössze a csizmacskámat kellett lerántani a lábamról. Másfél óra járásra esett a galambosi szőlő, de csizmában ki nem futotta volna három óra: akkora homokot kellett odáig gázolni.

Mire kiértünk, átlépett már a juhász az árnyéka felett: delet kongattak a galambosi csőszők. Édesapám kivette a csikos tarisznyából a kakastejes kenyeret, lekanyarított belőle egy karajt, és a markomba nyomta.

- Gyerünk, keressünk hozzá szőlőt, ha le nem szüretelték már az érettjét a seregélyek.

- Csak ki, csak ki, csak ki! - rikácsolták haragosan a seregélyek, ahogy megláttak bennünket. A magunk szőlőjéből tessékelték ki bennünket az arcátlanok. Hanem édesapám nagyon értett a nyelvükön. Feleletképpen közéjük hajított egy szőlőkarót, erre egyszerre elfüstölt a dézsmáló had.

Nagy csendesség támadt, csak a nagy levelű szőlőgallyak bókolgattak körülöttünk, büszkén mutogatva mosolygó fürtjeiket.

- Nézd ezt a piros dinkát - kérkedett édesapám -, a hajnal megszégyellhetné magát mellette.

Hanem biz azt nem látta többet a hajnal, mert mire a pászta végére értünk, csak a csutkája maradt.

- Hát ez a fehér bajor - mutogatott tovább édesapám -, nincs az a méz, amelyik fölérne vele.

Magam is megbizonyosodtam róla, hogy a fehér bajor szőlő edesebb a méznél.

Egy fürtöt se hagytam belőle a tőkén.

- De még azt a fekete kadarkát meg kell kóstolnod! Ilyet még álmodban se ettél.

Nemigen kínáltattam magamat, hanem hozzáálltam a mustos fehérhez, most már csak úgy kenyér nélkül. Hanem a rózsalugashoz már nem éreztem semmi étvágyat. Nagyon elteltem a szőlővel. Hiába dicsekedett most már édesapám a piros szagos szőlővel, a tömött szemű gránáttal, az aranyos bakattal: rájuk se néztem.

- Nem ér ez semmit, édesapám, ha szőlő szőlő nincsen közte.

- Hát az mi fán terem?

- Hát a mesében, édesapám.

- Jaj, gyermekem, nagyon rég volt ám az, mikor én Meseországban jártam. Hanem azért megállj, mire hazafelé fordítjuk a csikókat, kerítek én neked olyan szőlő szőlőt, hogy még meg is sokallod a beszédjét.

Elálmosított a szőlősuhogás, a méhecskedongás, a tücsökcirpegés, hanem ez az ígéret egyszerre kiverte a szememből az álmot. Hej, micsoda öröm lesz az, ha holnap eldicsekedhe-tem a pajtásaimnak:

- Úgy nézettek rám, gyerekek, hogy én már szőlő szőlőt is ettem!

Búcsúzófélben csókolgatta már a nap a nyárfák hegyét, mikor azt mondja nekem édesapám:

- Hallod-e, cselédem, most már jó lesz, ha útnak veszed magad. Én még egy kis kerülőt teszek a keresztapadék szőlője felé. Hanem jól a tenyeredbe szedd a lábad, hogy előbb otthon ne legyek, mint te.

- Hát a szőlő szőlő? - kérdeztem ijedten.

- A' biz igaz! Ígéret: adósság.

A gunyhónk végiben nyomorgott egy árva szőlőtőke. Apró fodor a levele, ritka szemű, hitvány a termése, petrezselyemszőlőnek csúfolják a jámbort. Erről szakított le édesapám egy fej szőlőt.

- Itt a szőlő szőlő - mondta mosolyogva, nekem azonban egyszerre sírhatnékom támadt.

- Hiszen ez csak petrezselyemszőlő. Annak is hitványa. Olyan kemény, hogy nyulat lehetne vele löni.

- Ne törődjél vele, fiacskám. Jutka húgod ezt is megköszöni, ha hazaviszed neki. Tudod, mennyire rimáncodott szegényke, hogy neki is juttassunk egy kis madárlátta szőlőt.

- De ez nem szőlő szőlő! - kötözködtem könnybe lábadt szemmel.

- Majd megvállik - vette apám komolyra a szót. - Majd meglátod, hogy elmondja ez nekem estére, hogy szófogadó gyerek vagy-e. Még azt is kitudom tőle, hogy szereted-e a húgodat.

Megindultam a szőlővel hazafelé, de olyan búsan ballagtam, mint akinek az orra vére folyik. Az öreg diófán éppen vackolt a sárgarigó, rám kiáltott nagy vidáman:

- Van dió, millió, kell-e dió, fiú?

Mérgemben majd hozzávágtam a petrezselyemszőlőt.

- Edd meg a diódat, ha nem tudod megmondani, merre terem a szőlő szőlő!

Ahogy a szőlők közül kiértem az országútra, leültem pihenni a gyepszélre. Fáradt is voltam, szomjas is voltam: lecsíptem egy szemet a petrezselyemszőlőből.

- Nini - mondtam -, nem is olyan rossz. Hanem Jutkának mégiscsak nagyon savanyú volna.

A második szem még jobban esett, aztán meg már eszembe se jutott olvasgatni őket. Éppen beértem a kisajtónkon, amikor bekaptam az utolsó szemet. Nem maradt a kezemben, csak az üres csoma.

Édesapám csakugyan megelőzött. Ott ült a küszöbön, ölében Jutka húgom, vígan tapsikolva élém két kis tenyerével.

- Ehol hozza neked Ferkó bátyád a szőlőt, ehol-e - mondta neki édesapám.

BECSENGETÉSRE

Szégyenletemben kiejtettem a kezemből a szőlőcsutkát. Édesapám fölkapta, és tenyerére fektette.

- Szóló szőlő, mondd meg nekem, szófogadó gyerek-e az én Ferkó fiam, akinek én azt parancsoltam, hogy hozza haza a szőlőt a kis húgának!

Én már bújtam volna a föld alá, mikor édesapám újra megszólalt:

- Szóló szőlő, mondd meg nekem, szereti-e ez a gyerek a kis testvérjét. No, Ferkó, szőlő szőlő-e a petrezselyemszőlő?

Bekotródtam a szoba sarkába, s tán még most se jöttem volna elő, ha elférnék benne. Azzal pedig sose dicsekedtem el a pajtásaimnak, hogy én már szőlő szőlőt is ettem.

MÓRA FERENC

SZEPTEMBERI EMLÉK

Az a nyár is ilyen telt kalászu, tömött gerezdű volt, mint az idei. Fára almát, tőkére szőlőt aggatni se lehetett volna többet. - No gyermekem, lesz ám szüretre új könyv, új ruha! - veregette meg Péter-Pálkor édesapám a vállamat. - Lesz ám! Még aranygombos kislajbi is! Ezüsttel futatott, arannyal szalajtott.

Eszteendő óta hazajáró szégyen piritotta meg a képemet. Elsős gimnazista koromban én is szerettem volna pünkösdre kicifritani magamat, mint a Stross szomszéd gyerekei. Persze nekik könnyű volt, mert ruhásboltja volt az apjuknak, olyan hercegnek öltözhetek, amilyenek akartak. (Sárga bugyogó, piros mándli és zöld kalap árvalányhajjal.) Nekem azonban magamnak kellett ékességeimről gondoskodnom. Szerencsére nem kellett értük messze mennem. Hetedhét ház ellen lakott Hollós koporsós, kint szárította a frissen festett koporsókat az udvaron, azokról leloptam az aranypapírból lévő betűket és fölvarrtam őket a kabátom elejére, jobbrul-balrul. Nagyon szép volt az, és az Úristennek bizonyosan több öröme telt bennem, mint akármelyik császársban, akinek érdemcsillagok tejútja kanyarog a mellén. De a nagyoknak sohsincs olyan szépérezkük, mint a gyerekeknek. Édesanyám leparancsolta rólam az ordókat és aggóskodva csóválta meg a fejét:

- Mi lesz belőled ,édes fiam, ha még elsős gimnazista korodban is ilyeneket cselekszel? Hát a te eszed már sohasé érik meg?

No, második gimnazista koromra megért. Végigolvastam az egész nagy bibliát, ó- és újtestamentumot, beleértve az Énekek énekét is, meg az apokalipszist is, és az a sok zsidó király rendkívül komolyítólag hatott rám. Ha Stross Olgával összevesztem a túrós bodagon, mindig Jezabelnek neveztem és kijelentettem neki, hogyha elveszem feleségül, kutyákkal nyalatom föl a vérét.(Ez szép fametszetben volt meg a bibliában.)

A Daru utcában táltos hírében álltam, és jelességeimet hivatalosan is méltányolták. Húsz pengő stipendiumot kaptam bizonyítványosztáskor, a legnagyobbat az iskolában

és azt számoltam le az asztalra, mikor apám jókedvében föloldozta múltam sötét foltját, a koporsós kreációt.

- Rá se hallgass, kisfiam - nézett be anyám a konyháról - apád csak az eszit járja. Mást mondok én teneked. A pénzecskeből tíz pengőt odaadunk apádnak, kifizeti belőle a tavalyi porciót. Tíz pengőt meg kölcsön adsz nekem, abból diófakeresztet csináltatunk az öregapádék sírjára, meg veszünk két malackát. Te legelteted őket a szőlőben nyáron, szüretre fölpendülnek, az egyiket eladjuk az őszi vásárban, abból veszünk neked harmadikos könyveket. Jó lesz-e így?

Hát hogyan lett volna jó? Az apám csak úgy nem értett a pénzhez, mint én nem értek, az anyámnak kellett közben tartani a pénzügyi impériumot. Ez volt az első-utolsó jól megalapozott költségvetése az életemnek. Hogy a jó Istennél nem nyert felsőhatósági jóváhagyást, arról mi nem tehetünk.

Szent István délutánján elverte a jég a szőlőt. Azaz dehogyan elverte: széthasogatta még a tőkéket is. Még másnap reggel is marékszámra lehetett szedni a jeget a laposokon, ahol a víz összesodorta. Ez a Szent István nap azóta a mi családjunkban történelmi dátum. Ez az ab urbe condita, innen számítunk mi mindent.

A mennyei parittyakövek fültövön verték a két malackát is. Ha az apám római császár lett volna, a csillagászok bizonyosan fölítették volna őket legelni valahova a sarkcsillag mezejére, ahol a többi csillagállatok is található. Így csak elástuk őket az orgonabokor tövébe. Segítettem én is s nagyon elbámultam rajta, hogy az édesapám a szeméhez emelgeti a kezefejét. Felőtt embert én addig nem láttam sírni. Minálunk meg különösen nem. A mi fajtánknak befelé szokott folyni a könnye, ahogy azóta megtanultam.

Csak most sejtettem meg, hogy itt valami nagy baj van. De hogy micsoda, azt csak szeptember elsején tudtam meg. "A fehér kezek napján."

Iratkozni az anyám vezetett föl az iskolába. Az anyák oroszlánok, ha gyermekük csimpaszkodik a szoknyájukba. Nem ijednek meg a tekintetes uraktól se.

No, Zólyomi tanár úr, az inspekciós nem is volt valami megijedni való ember. Drága jó mézeskalács ember volt, úgy tudom, ma is az még, élte napáldozatán. Még le is ültette az anyámat, ahogy a második bizonyítványomban meglátta a tiszta jelest.

- No, szüle, nagy öröme lehet ebben a kis vászonzacskónban - ütögette meg a léniaival az ijedt-fehér arcomat. Az édesanyám kora szerinti lánya lehetett volna a tanár úrnak. De a hajába már huszonöttestendős korában beleragadoztak a bikanyálak, amiket a gondpókók fonogatnak. Nem is szoktunk mink azért haragudni, ha öregeknek néznek bennünket. A büszkeség lobbantotta őszibarackvirág színűre az én mindig bánatos szülőm arcát, nem a sértett hiúság. Ellágyulva nézett rám, de mindjárt erőt vett magán. Előkapta a tarka kendőjét a kebeléből.

- Mivel tartozok, tekintetes tanár úr? - csomózta ki a

BECSENGETÉSRE

kendő sarkát.

- Hat forint ötvenhárom krajcár, lelkem. Olyan lett a barackvirág, mint a meggyfavirág. - Nekünk csak egy forintunk van, tekintetes úr. Nem adott többet a cigányasszony a selyemkendőmért. Úgy mondta az uram, szegény gyerektől egy pengő jár...

- Jó, jó, lelkem, csak hogy akkor szegénységi bizonyítvány kell - nézte elkomolyodva Zólyomi tanár úr a rubrikás papírost. Most már ő kivakarja onnan, amit beleírt? Jaj, mennyi bajt csinálnak ezek az értetlen asszonyok!

Anyám összetette a fakéreg formájú, eres két kezét. - Tekintetes tanár úr, szegények vagyunk mi bizonyítvány nélkül is, tessék azt meghinni minékünk.

Zólyomi tanár úr hirtelen elkapta rólunk a szemét és lesütötte a fejét.

- Látom én azt, lelkem, hiszem is, de látja, nekem is a törvény parancsol. Hozzon írást a városházáról. A városháza csak miatyánknyira volt az iskolához, mégis nagyon messze volt. Hogy tudhatná ott a járást az olyan asszony, aki csak mezítláb-papucsban jár? A Dobos baktart ismeri, aki az adóintót ki szokta hozni, de az süket, meg a Csajka végrehajtó urat, de az goromba. Bizony ránkharangozták a delet, mire a tetthelyre taszigáltak bennünket. Csak hogy ott akkorára be volt zárva az ajtó. Az írnok úr átment sörözni a Koronába. Most már mit csináljunk? Az anyám életében kocsmában nem volt. Az írnok urat sem ismeri. No, leülünk itt a küszöbre, kivárjuk szépen. Az előfogatos megkérdezte, mi járatban vagyunk, s megmondta, hogy az írnok egy sánta ember, azt szólítsuk meg. Délelőtt csak az egyik lábára sánta, de sörözés után mind a kettőre, könnyen megismerhetjük. Meg hát, meg is ismertük úgy két óra felé. Először nagyon jó kedve volt, mindenáron meg akarta csókolni édesanyámat, de ahogy nekitántorodott a kerékvető kőnek, egyszerre fölmérgesedett:

- Mit reszel a fene ilyenkor benneteket? Aztán úgy tudom, nektek szőlőtök is van?

- Van. Két lánc. Egy lánc belőle egészen pusztá föld. A bicebóca ember most már ordított.

-Nahát! És még szegénységi bizonyítvány kellene nékik! Bitangok! Csalók!

Már a piac másik végén bukdácsolt, de még akkor is hallottuk a káromkodását. A hajdú peckesen szalutált neki, aztán belénk dőfte a szemét.

- Oszoljunk, oszoljunk, asszony, még szépen vagyunk! Megrettentünk egy kicsit, de a városháza sarkán magunkhoz tértünk. Nagyakaratú asszony volt az anyám.

- Nem hagyom én ezt ennyiben, kisfiam. Gyerünk csak el a Bajági tanító úrékhoz, mindig jó emberünk volt az nekünk. Bajági tanító úr tanított engem ábécére s azóta minden szüretkor eljött megnézni, hogy nagyot nőttem-e. Nagyon jó ember volt, de most ő se segíthetett.

- Akinek birtoka van, lelkem, annak nem jár

szegénységi bizonyítvány.

Azt se tudtam eddig, hogy nekünk birtokunk van. Bizony, olyan birtok, hogy tíz bukfencel át lehet érní, de a tizediknél már a szomszéd földjére huppan az ember lába. Az a szerencse, hogy csupa feneketlen homok. Ha agyagföld volna, amiből sár lesz, azóta rég elhordtuk volna az egész birtokot a lábunkon. A tanító azt a tanácsot adta, hogy próbáljon az apám szót érteni azokkal a városi urakkal, akiknek a házához az öregapám járatos volt valaha. Tudniillik az öregapám tudta valamikor a legszebben vágni a dohányt a városban s ezért igen híres ember volt a maga idejében. (Ezt a jövődöbeli életírom kedvéért jegyzem föl. Tudják meg, hogy a híresség nem velem kezdődött.) Minden városi úr vele vágatta a dohányát. Tudták, hogy az öreg juhász kezéhez nem ragad abból egy gyújtatnyi se. Hát hiszen az öregapámra csakugyan jó szívvel emlékeztek vissza a városházán a kiskun urak, amikor az apám másnap beszélgetett hozzájuk. De ővele nem állt szóba, csak a főjegyző, az is csak annyit mondott:

- Látja, Márton, nem kellett volna annyit éltetni Kossuth Lajost. Akkor most nem volna maga olyan jegyes ember. Az adóügyi tanácsnok maga is negyvennyolcas ember volt, az legalább tanáccsal szolgált.

- Nézze, még ebben a hónapban kimegy a szőlőbe a jégkárbecslő bizottság. Esetleg az ad maguknak egy kis írást arról, hogy hogy és mint. Azt azután be kell adni a tanácshoz, kérvénnyel. Utóvégre lehet tandíjmentességet adni, csak akarni kell. De a viláért ne mondja ám senkinek se, hogy ezt én javasoltam, mert engem úgyszólván mindig azzal áztatnak, hogy bujtogatom a népet. Engem nem hurcolt föl az apám a városházára, lent hagyott a kapuban. Azzal mulattam magam, hogy a kapura akasztott hirdetményt silabizáltam. Valami monostori betyárnak a fejére tűztek ki száz pengő jutalmat. A betyár feje ennyit ért a hazának. Az én tiszta jeles kis életem nem ért meg senkinek hat forint ötvenhárom krajcárt. Ezt akkor tudtam meg, mikor az apám lejött éa szótlanul megfogta a kezemet. Csak akkor szólalt meg, mikor a piacon a csizmadiasátrak elé értünk. Szelíden, halkán kérdezte tőlem:

- Látod-e, milyen szép a szép csizma?

- Látom - dobbant nagyot a szívem. Mert már tudtam, mi lesz a következő kérdés.

- Mit szólnál hozzá, hátha csizmadiainasnak adnánk? Nem tudtam szólni. Csak a fejem ráztam. Mit értettem én még akkor a világi élethez és honnan tudhattam volna még akkor, mi minden pálya nyílik meg öreg koromra a csizmadiák előtt? Én csak azt tudtam, hogy a csizmadiainasok piszkosak, szurokkal dolgoznak, és ha találkozom velük az utcán, akkor belelöknek az árokba. Hiszen ha én azt fölértem volna ésszel, hogy a lökdélődző embereké a világ! Otthon erre nagy tanácskozás volt. Kanapét, tükröt, ágyterítőt, minden luxustárgyat összenéztünk, amit pénzzé lehetne tenni, hogy az egy pengőből hetedfél legyen. Még a

kétesztendő hűgom bölcsőjét is föltekintettük - nagy gyerek az már, vackolhatunk neki a kuckóban is. De hát ez mind kevés. Ha a tandíjat futná is, miből győznénk a könyvet? Szerbe-számba szedtük a komákat és a sógorokat is. De hát azok is mind jégverte emberek voltak - hogy segíthetne vak a világtalanon?

Azon az éjszakán nekem már nagyon rossz álmain voltak. Csirizes tálba ragadtam, dratvát kötöttek a lábam ujjára a csizmadiainasok és úgy húztak magukkal a kocsiúton a piacra. Mire fölébredtem, dagadt volt a szemem az álombeli könnyektől.

Akkorra az apám kihurcolkodott a szőlőbe. Mindig odabujdosott az olyan bajok elől, amiket se szétnevetni, se szétkáromkodni nem lehetett. (Ó, ha nekem maradt volna a birtokból csak annyi, mint egy kutyaól, de sokszor elbujnák oda én is!) Az anyám azonban az ölébe húzott, holott szégyenlős népek voltunk mink és nem is értünk rá az ilyen úri tempókra. Még azt is megpróbálta, hogy rendet csináljon a bozontomban a bontófésűvel.

- Ne félj, kisfiam, nem mégy még inasnak. Eszembe jutott az éccaka Agócs főtisztelendő úr. Jó ember az a szegényhez. De szépen kezet csókolj ám neki! Agócs főtisztelendő úr igazán nagyon jó ember volt.. Mindig ott sétált a templom körül, mint valami megelevenedett, hatalmas szép nagy bálvány és asszonyt, gyereket el nem engedett maga mellett anélkül, hogy csókra ne nyújtotta volna neki a kezét. Név szerint ismerte az egész várost és anyámat is mindjárt a nevéen szólította, ahogy a gyűrűs, kövér kezét elénk toltá.

- Mindörökké, Móráné lelkem, mindörökké! No, hodzs vannak, hodzs vannak a Daru uccsában? Kerestőlő lesz-e, vadzs haláleset? Mosolygott a nagy tányérrózsza képe, de mire az anyám a végére ért a jajveszékelésnek, akkorára lehervadt róla a mosoly. Szigorú lett a jó ember, mint a kőbálvány.

- Hát ostán? Ezsért jajgat? Hát hun van asz megírva, hodzs mindenkinek musáj urat nevelni a dzserekiből? Adhassa inasnak is, nézzse. No, Isten hírivél! De aki jó ember, az csak nem tudja megtagadni magát. Akárhogy megharagítottuk, búcsúzoba is csak megcsókoltatta velünk a jószagú kezét.

Most már csakugyan elszakadt minden kötél. Az anyám is azt kérdezte tőlem, hogy milyen inas szeretnék lenni? Istenem, hát mit mondhattam volna mást, mint azt, hogy "könyvkereskedő". Ezt elég könnyű szívvel mondtam, és erre anyám is fölvidult egy kicsit. Tán arra is gondolt, hogy milyen szép históriás könyveket olvasok én föl neki ezután vasárnap délután az árokparton. Ranezay bácsi volt abban az időben a városunkban az egyetlen könyvkereskedő. Éppen kint is volt a kirakatában a tábla, hogy jó házból való gyereket fölvesz inasnak. Ettől egy kicsit felhództem, mert a mi házunk roskadt volt egy kicsit, meg a zsindey is lekéredzkedett itt-ott a tetejéről. De ebből nem lett semmi baj se. Ranezay bácsi megnézett gyalogszemmel is, aztán kijelentette, hogy kitanít

könyvkereskedőnek - és nem kíván érte többet, csak három pengőt havonta.

Sohase felejttem el azt a délutánt, ami erre következett. Meleg volt akkor a fecskeváró hónap, az édesanyám kint mosott a kútnál, én meg ültem a lábánál a teknő alatt. Egyikünk se szólt egy szót se, csak sírtunk csöndesen mind a ketten. Az ő könnye a teknőbe hullt, az enyém pedig az ő lábára.

De az igazi kinszenvedésre csak másnap virradtam rá. Amikor az utcabeli pajtásaim reggel mentek a Veni Sanctera és megzörgették a zsalugáttert, a kisajtót, a kerítést és bekiabáltak a kapu hasadékan:

- Ferkó! Ferkó!

Ezt Dante kifelejtette a poklából!

Bújtam én színbe, ölba, padlásra, de a boldogok zsi bongása minden reggel rám talált. Nem is bírtam egy hétnél tovább. Ahogy elhaladtak a házunk előtt a pajtásaim: megvártam, míg a sarokra érnek, akkor én is utánuk eredtem. A piacon, a guggon ülő kofák közt ácsorogtam, míg odahallatszott az iskolánkból a nyolcórás csengetés, mire betakarodott gyerek és tanár. Akkor aztán megkerültem az iskolát, először csak messziről, aztán mindig kisebb körben. Ádám tehetett így, mikor az elveszett paradicsomból kicsukták. Ha van valaki a világon, aki próbálta az ő kinszenvedését, én vagyok az!

Csakhogy Ádámot csak a paradicsomból kergették ki, nem az iskolából, őt csak a terített asztaltól tiltották el, nem a könyvektől - azt ki lehetett bírni, abba bele lehetett nyugodni. Én már a negyedik nap belül voltam a kerítésen. Négykézláb csúsztam el az igazgatói szoba előtt, végig a hosszú fehér folyosón, míg elértem a harmadik osztály nyitott ajtajáig. Ott aztán hallottam én mindent. Azt is, amit magyaráztak, azt is, amit feleltek, azt is, amikor az öreg pedellus odacsoszogott a csengőhöz. Akkor aztán usgye, szaladtam vissza az utcára, már amennyire négykézláb futni lehet.

Szeptember közepéig nem volt semmi baj. Lopva is lehet józúeket inni a tudomány kútjából, amitől szöges drótkerítéssel zártak el engem, szegény kis kócos csürhét. Hanem akkor az történt, hogy Eyszrich tanár úr a latin nyelv szépségeit ragyogtatta a harmadik osztály előtt. Hogy milyen ércsengésű, hogy milyen erővel teli, hogy milyen tömör nyelv az, hogy annak semmi más nyelv a nyomába nem hághat:

- A latin azt mondja: Unus es Deus. Ki tudja, hogy lehetne ezt magyarul mondani?

Mély csönd.

- No, senki sem meri megpróbálni? Nagy Mátyás? Nagy Mátyás jeles deák volt, valami uradalmi inspektórnak a fia, vetélytársam a másodikban. Meg is szólalt a provokálásra:

- Egy vagy Isten.

- No, nem egészen. Micsoda szórend ez?

Nagy Mátyás észbe kapott.

- Vagyis hogy: egy Isten vagy...

Megint a tanár úr hangját hallottam:

- Nem, nem. Nem érzitek, hogy a latinban valahogy több van?

Rémülten dobogott a szívem, de nem bírtam magammal.

Be kellett kiáltanom:

- Egyedül te vagy az Isten...

Abban a percben már kocant is a homlokom a téglán, mert beleszédültem az izgalomba. Mit tettem, mi lesz ebből?

Az lett, hogy a latin tanár ölben vitt be az iskolába és többet azután sose kértek tandíjat Móra Márton földbirtokostól.

Unus es Deus. Egyedül te vagy az Isten. Ha egy kicsit messze vagy is, ha sokszor nem érsz is rá a földre nézni...

De azért a szeptember nekem legszomorúbb hónapom marad erre az életre. És ha én a befelé síró fajtaból való vagyok is, mindig teleszivárogok könnyel a szemem, ha szeptemberben lehajtott fejű kis gyereket látok...

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

DIÁKKOROMBAN, VÉKONY KIS LEGÉNYKE

Diákkoromban, vékony kis legényke,
fölnéztem a didergő csillagokra,
mik fázva égtek fön a téli éjbe.

Lengett nyakkendőm könnyű-furcsa csokra,
s én csak rohantam sápatag-fehéren,
vásott köpenyben, éhesen rajongva.

Jaj, elbeszélni nem tudtam, mi nekem -
oly ájuló-mély bűvületbe estem -
a csillagfény a bús, kopott vidéken.

Most járok itten, tiszta, téli esten,
prémes bundába és megváltozottan -
dús vacsora ízével, Budapesten.

Még most is ég a csillag, ahogy ottan,
arany-tűzekkel ékszeres az égbolt,
csak én nem égek már, ki úgy lobogtam.

Álmos szemem keresi fön a rég-volt
csodákat, és oly búsán mondja szívem,
hogy nekem már a csillag is sötét folt.

Vak vágyam mégis fölfelé feszítem,
a kis diákdalt újra sírva zengem,
s kihuny arcom fölmutatom szelíden.

Ó csillagok, ismertek-e még engem?

CSAPÓ ENDRE

MIT ÉR A MAGYAR A NAGYVILÁGBAN?

A magyar „világszórvány”, mint exodus, mintegy százhusz évvel ezelőtt indult meg, ami azóta szünet nélkül tart, időnként szakaszosan megismétlődő tömeges kiáramlással az országot érintő nagyobb katasztrófák alkalmával. Sorrendben: gazdasági kizsákmányolás, Trianon, szovjet megszállás, forradalom leverése, újabb gazdasági kizsákmányolás. Utóbbi állandósulni látszik, ami figyelmeztet védekező intézkedések megtételére.

Történelemadta tragédia, hogy az elvándorlás folyamatába csak a Horthy-éra idején kínálkozott alkalom törödni a távolba kerültek magyarságának megtartásához, és csak a szovjet összeomlás után adódott lehetőség a határokon túli magyarok intézményes megsegítésére. Az egész időszakra jellemző egyik vagy másik, vagy egyszerre több külhatalom politikai és gazdasági beavatkozása.

Százhusz év után ott tartunk, hogy a szétvándorlás még mindig jelenkori probléma, és talán még növekvő probléma is lesz. A második Orbán-kormány újraélesztette a 12 évvel ezelőtt létrehozott intézményét, a Magyar Diaszpóra Tanácsot. Az Alapító Nyilatkozatban olvassuk az alábbi bekezdést:

„A magyar emberek 2010-ben példátlanul széles és erős összefogást hoztak létre, amely a nemzetpolitika megújításához vezetett. Ezt tükrözi hazánk 2012. január 1-jén hatályba lépő Alaptörvénye, amely szerint »Magyarország az egységes magyar nemzet összetartozását szem előtt tartva felelősséget visel a határain kívül élő magyarok sorsáért, elősegíti közösségeik fennmaradását és fejlődését, támogatja magyarságuk megőrzésére irányuló törekvéseiket, egyéni és közösségi jogaik érvényesítését, közösségi önkormányzataik létrehozását, a szülőföldön való boldogulásukat, valamint előmozdítja együttműködésüket egymással és Magyarországgal.« A diaszpórában élő magyarságnak – husz évvel a rendszerváltoztatás után – végre kellő figyelmet kell kapnia a nemzetpolitikában. A nemzeti ügyek kormánya elkötelezett aziránt, hogy az új Alaptörvényben az egységes magyar nemzetre megfogalmazott felelősségviselést a diaszpóra tekintetében is megvalósítsa.”

A következő mondat így hangzik:

„A Magyar Diaszpóra Tanács a világon szétszórtságban élő magyarság szervezeteinek közös fóruma, amely a diaszpórában élők sajátos igényeit és érdekeit tartja szem előtt, valamint megteremti a diaszpóra magyarságának önálló képviseletét.”

Nagy eredmény, hogy a létrejött Alaptörvényből adódóan a nemzeti ügyek kormánya kiterjeszti a felelősségviselést a Kárpát-medencén kívüli diaszpóra-magyarságra is. A gondoskodás módszerül a demokratikus elveknek megfelelő képviseleti módot választotta. Ennek ellátására hozták létre a Magyar Diaszpóra Tanácsot. Az erről szóló idézett mondat azon megállapítását tesszük vizsgálat

tárgyává, amely azt mondja: „megteremti a diaszpóra magyarságának önálló képviselőjét.” Másszóval: létrejött egy testület, amelynek az a feladata, hogy szószólója legyen – például a mi esetünkben – az Ausztráliában letelepedett magyaroknak és utódaiknak a megfelelő magyar kormányzati szerveknél. Az Alapító Nyilatkozatból értelmezhetően a Magyar Diaszpóra Tanács megalakulásában résztvevő személyek vállalták a teljes ausztráliai magyar társadalom képviselőjét, és a képviselői rendet létrehozó nemzeti kormányzat is úgy ítéli meg, hogy ezáltal megvalósul a diaszpóra képviselője.

Nézzük, így van-e? Amíg egy magyarországi város, község, szavazóköri életében a választások idején létrejött képviselőkről a társadalom minden tagja értesül, és kifejezheti tetszését vagy ellenzését, addig a diaszpórában a nem együttlakó, egymást nem ismerő „lakosság” összességéből egy töredék az, amit egyesületek elérnek. Másszóval a diaszpóra egyesületei nincsenek abban a helyzetben, hogy képviseljék akár a szűkebb körzetük magyarságát is, csupán az egyesületek tagjait. Nem szörszálhasogatás ennek megállapítása, csupán az arány szomorú ténye ad késztetést arra, hogy valamilyen más módszert kell alkalmazni, ha érvényesíteni akarjuk az Alaptörvényben kifejezett kötelezettséget.

Milyen kötelezettségre gondolunk? „A nemzeti ügyek kormánya elkötelezett aziránt, hogy az új Alaptörvényben az egységes magyar nemzetre megfogalmazott felelősségviselést a diaszpóra tekintetében is megvalósítsa.” A nemzeti kormányzat feladata, hogy az Alapszerződésben elrendelt kötelezettségnek eleget tegyen. Most követjük a végrehajtás útját. A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Nemzetpolitikai Államtitkársága kiadványában (Magyar Nemzetpolitika, A nemzetpolitikai stratégia kerete) olvassuk a kormányzat feladatvállalását, amivel megvalósítani tervezi a diaszpóra bekapcsolását a nemzet életébe: „A diaszpórában élő magyarság a magyar nemzetpolitika húsz éve háttérbe szoruló szegmense. Célunk, hogy a világban szétszórta élő magyarságot jobban bevonjuk a magyar nemzet életébe. Ez nem könnyű feladat, hiszen jóval nehezebb megszólítani a diaszpórában élő magyarokat, mint a szomszédos országok magyar közösségeit. Ennek érdekében egy három elemből álló, komplex rendszer jött létre, amely a nyugati magyarság egészét eléri:

- A Friends of Hungary Alapítvány célja, hogy a diaszpórában élő elitet megszólítsa.
- A nyugati magyar szervezeteket a Magyar Diaszpóra Tanács hivatott összefogni.
- A Nemzeti Regiszter a diaszpórában élő magyar egyéneknek jelent egy közös virtuális teret.

Magyarország elemi érdeke, hogy a világon bárhol élő magyarokat egyéni, illetve közösségi szinten is megszólítsa. A diaszpórára célzott programok szempontjából figyelemmel kell lennünk arra a tényre, hogy a velük való

erős kötelék kialakításának a kezdeti fázisában vagyunk.

A diaszpórában élő magyarok helyzetelemzése tekintetében több szempontot is figyelembe kell vennünk. Ha a diaszpóra közösségeiről beszélünk, meghatározó szempont az egyén és a közösség viszonya. Ez alapján szervezethez tartozó, illetve nem tartozó egyénekről beszélhetünk. Akkor, ha valakinek van lehetősége, azonban mégsem fontos számára a magyarsága, csak egy megszólítási mód létezik: érdekelte kell tennünk. Abban az esetben, ha valaki számára fontos magyarsága, azonban a környezetében nincsen magyar szervezet, segítenünk kell, hogy a hozzá legközelebbi szervezetet megtalálja, illetve tagjává váljon egy olyan közösségnek, amely tagjainak életkörülményei hasonlóak az övéhez.”

Kéretlen, de mindenképpen érdekelt félként bátorkodunk hozzászólni a rólunk szóló tervezethez, az idézett szöveg tételét követve:

1. „A diaszpórában élő magyarság a magyar nemzetpolitika húsz éve háttérbe szoruló szegmense.” Az említett húsz év kezdetén elővették a Kádár-időben állami kezelésben volt Magyarok Világszövetségét. *Nincs nagyobb gond annál, amikor az emberek mást csinálnak, mint ami a dolguk.* Adva volt egy társadalmi szervezet, amelyben sokféle feladat kiváló egyénei vesznek részt egy olyan munkában, amihez egyiküknek sincs meg az alapvető képzése. Atomtudós, püspök, jogtudós kellemes társaság lehet egy helyi közösség társasági életében, de amikor a világban szétszórta nem egyívású, nem közösséget képező, egymást nem ismerő milliós nagyságrendű, ugyanannyi sorsú és életigényű sokadalomból azonos célú feladatot várunk csak azon az alapon, hogy magyar származék, ilyen feladatra nincs meglévő társadalomszervezési minta. Menetközben ez kiderült, de nem volt rá recept, a téma kiesett a gondok sorából. Most felvettük az út porából, és – nézegetjük.

2. Tökéletes a cél megfogalmazása: „Célunk, hogy a világban szétszórta élő magyarságot jobban bevonjuk a magyar nemzet életébe.” Nagyon helyesen „egy három elemből álló, komplex rendszer” megalkotásában látnak egyfajta megoldási lehetőséget. Három intézmény, melyek egyikéről, a Magyar Diaszpóra Tanácsról, fentebb már szó esett. Most csak kiegészítésként egy rövid leírás a szervezetről: A Magyar Diaszpóra Tanács lényegében tanácsadó testület, melynek elnöke a nemzetpolitikáért felelős miniszter, Dr. Semjén Zsolt, titkára a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkára, Répás Zsuzsa. A Tanács tagjai az elnök által javasolt, a Magyar Kormány által meghívott szervezetek képviselői. Az amerikaiak kívánságára Észak-Amerika két régióra különült, ennek megfelelően a Tanács hat régióra oszlik. Az egyes régiók külön-külön választottak régióelnököt: Bihari Szabolcs (Nyugat-Európa); Hámos László (Egyesült Államok); Ábrahám Tibor (Kanada), Kunckelné Fényes Ildikó (Dél-Amerika); Fodor Sándor (Ausztrália, Dél-Afrika) és Vass Zoltán (egyházak, cserkészlet). A jövőben ezek

a regionális elnökök képviselik a nyugati magyar diaszpórát a Magyar Állandó Értekezleten.

3. Ügyviteli aránytalanság.

„Nemzetpolitikai stratégiánk egyik meghatározó eleme, hogy különös figyelmet fordítunk a Kárpát-medence szórványaiban és a világ bármely táján diaszpórában élő magyarokra, hiszen úgy gondoljuk, hogy az egységes magyar nemzet nem nélkülözhet egyet sem a világ magyarjai közül. Hisszük továbbá, hogy valamennyi közösség birtokolja, illetve megtalálhatja cselekvő erejét, amely segítése határozott célunk. Magyarország régi adóssága, hogy a Nyugat-Európában és a tengeren túl élő magyar diaszpórát megszólítsa, érzékeltesse az ott élő magyarokkal, hogy ők is az egységes magyar nemzet részei.” (Kormányportál.)

Répás Zsuzsa helyettes államtitkár hivatalában dr. Kocsis Attila látja el a nemzetpolitikai államtitkárságon a távoli diaszpóra ügyeit osztályvezetői minőségben. Véleményünk szerint egyetlen íróasztalon vajmi keveset lehet tenni a milliós nagyságrendű távoli diaszpóra beépítkezése feladatában, és megfelelni mindannak, ami a fent említett nemzetpolitikai kiadványban Célok címszó alatt olvasható: „A diaszpórával kapcsolatosan megfogalmazott célok: megtalálni – megszólítani – megtartani – érdekeltté tenni – Magyarországhoz kötni;

- a diaszpórában élők nemzeti identitásának megerősítése;
- a diaszpóra szerepének kiaknázása a Magyarországról alkotott kép formálásában;
- a diaszpóra képzettségének, képességeinek elismerése és terjesztése;
- a diaszpóra üzleti potenciáljának kiaknázása a magyarság közös növekedése és sikeressége érdekében;
- az újonnan kivándorlók megtalálása és megszólítása.”

Az egész mintegy 130 éves időszakra jellemző a magyarság létszámának stagnálása, mialatt a szomszédos országok népessége hármasszorozószámmal gyarapodott. Gondolunk-e arra, hogy az elszakított országreszeken, különösen a városokban történt asszimilációs veszteség során nyelvi identitást veszített százvezredekben még felélvezhető a magyar származás tudata? Mérlegeltük-e valaha, hogy ilyen ráébredésnek szerepe lehetne a román, szlovák, szerb társadalomban a magyarok iránti türelem felkeltésére, úgy hogy az asszimiláló társadalomban is felfedezzék aényt, hogy országuk multietnikus ország? Elláthatnánk-e ezeket a százvezreket adoptált nyelvükön magyarságmisereti, hungarológiai tudnivalókat tartalmazó füzetekkel, újságokkal, hogy ne úzze őket a rájuk nehezedeő, állandóan szemükre vetett alacsonyrendűség pszichózisa? Megteszünk-e mindent a még élő trianoni ártalmak ellen, amit végre már meg lehet tenni a nyitott határok mellett?

Hasonló feladattal kellene fordulni a Kárpát-medencén kívüli szórvány esetében a magyarul nem tudó utódgenerációk egyedeihez környezetük nyelvén megfogalmazott hungarológiai anyaggal...

A nyugati magyar szórvány nem fogható egybe bármiféle képviseletet képező szervezeti egységbe. A nyugati magyar szórvány egyének milliós létszámával csak elméletileg összegezett (virtuális) társadalom, amely egyéneinek számszerű nyomatékával alkotja a nemzet egy jelentős részét. Velük a nemzetegyesítés mértéke a személyi kapcsolatok összességében valósul meg. Ennek a nemzetrésznek a nemzet egészéhez csatolása par excellence magyar kormányzati nemzetpolitikai feladat. Ez a feladat Magyarország jelenlegi állapotában nem szenvedhet késedelmet, ezért nem szabad időt és lehetőséget kockáztatni bármiféle demokratikus látszatú önszerveződő kísérletekkel.

Miért kell foglalkozni vele, milyen értéket képvisel egyéneiben vagy azok összességében a nyugati szórvány? Mennyiségileg, minőségileg, segítőkészség tekintetében?

A kiindulási pont az a tény, hogy az elmúlt száz évben távoli országokba került néhány millió magyar, akik – ha már nem magukban, hát utódaikban – számszerűen megvannak és megmaradnak. Magyarságuk létező elem, tartalmilag jobb is lehet, mint az otthoni átlag, ahol sokaknak magyarságuk csak adottság – átélés, nemzetélmény, összehasonlító és mérlegelő lehetőség nélkül. Ami a nemzetpolitikai tevékenységet illeti, a múlt század 40-es, 50-es éveinek emigrációja (nemzeti emigráció) minden széttagoltsága ellenére, és annak ellenére is, hogy általánosan elfogadott politikai képviselet létrehozására mindvégig képtelen volt, fontos nemzetpolitikai feladatokat végzett, meglepően egyöntetűen, a nyugati politikai szervek és közvélemény felvilágosításával a kommunizmust illetően. A másik, ugyancsak fél évszázadon át gyakorolt nemzetpolitikai feladat volt Trianon következményeinek, az elszakított területeken előfordult magyarüldözéseknek ismertetése. Erdélyi szövetségek alakultak világszerte – Melbourneben ma is működik –, tevékenységük a magyar diplomáciatörténet legszebb példái. A magyar nemzetpolitika csak a redszerváltoztatás után tudott bekapcsolódni ebbe a nemzetpolitikai feladatba – jól-rosszul.

A nyugati magyarságban olyan méretű szellemi és anyagi kapacitás rejlik, amivel nem számolni, amit veszni hagyni, bűncselekmény. Életcélként kell tenni a nemzeti szolidaritás eszméjét a tenni képesekben. Arra is kell gondolni, hogy nem évente, de naponta tűnnek el elhalt magyarok szellemi hagyatéki vagyoni, vagy kerülnek szeméttelre magyar hagyatékából származó kultúrkincsek. Nincsenek rá szavak, hogy a mostoha névre rászolgált anyaország, mit herdált el a bolsevista időszakban, és mulasztott a feleszmélésre elfogyasztott húsz évben. El lehet hanyagolni a nemzeti emigráció múltját, az ország média-sokasága eddig sem tartotta fontosnak tájékoztatni olvasóit a nemzet harmadik ágának életéről, de nem szabad elhanyagolni a most megindult exodus kezelését, és a világban szerteszt élő magyar származásúak becserkészésének fontosságát a nemzetegyesítés nagyszerű tervébe.

**KÖLTŐAVATÁS - KATONA PÁL,
KALIFORNIÁBAN ÉLŐ MAGYAR KÖLTŐ
BEMUTAKOZÁSA AZ ANYANYELVI
IRODALOMBAN**

Nehéz betörni a magyar könyvpiacra ma, a vizuális média és a virtuális kapcsolatok rendszerének agresszív dominanciája idején. És különösen nehéz eddig ismeretlen költőnek verses kötetet felkelteni a figyelmet – ebben a költőinek cseppet sem nevezhető világban, amelyben élünk.

A Kaliforniában élő és az idei Könyvhéten Budapesten bemutatkozó Katona Pálnak mégis sikerült. A Fekete Cilinderes című, első, magyar nyelven megjelent verseskötetét irodalmárok legjobbjai méltatták, és a műveket az ünnepélyes könyvbemutatókon kiváló előadóművészek hozták még közelebb a közönséghez. A kötet patinás, művészet és magyarság iránti elhivatottságáról híres Kráter Kiadó gondozásában került kiadásra. Ezen a jogon természetesen elsőként a Kráter Rákóczi úti boltjában került bemutatásra június 8-án, ahol Turcsány Péter író, a kiadó elnöke méltatta, hosszan elemezve a tartalom mellett a stílus bravúrait, a dinamikus és szemléletes költői képeket. Másnap, június 9-én, az ünnepi Könyvhét rendezvényének keretén belül a szerző Vörösmarty téren, a Kráter sátra előtt dedikált, ahová a hirdetésekben és Lánchíd rádió vonatkozó műsorában felkeltett érdeklődés, valamint a könyv címlapjának helyszínen kiállított óriásplakátja szépszámu vásárlóközönséget vonzott az eseményre. A meghatározó erejű címlapgrafika egy fiatal magyar képzőművész, Weber Áron munkája. A karcsú, mindösszesen 54 verset tartalmazó, ám annál súlyosabb mondanivalójú kötet már ekkor felkeltette az érdeklődést és beszédtemává vált az irodalompartolókat, a még mindig szépszámu magyar olvasótábor körében.

Nem csoda hát, hogy a soron következő bemutatóra, amely a Budai Vár-béli Litea Könyvszalón hagyományos könyvavató ünnepségeinek sorát gazdagította, összegyűlt az minőségi irodalmat igénylő közönség. A költeményeket ezúttal Elmer István, József Attila-díjas író, esztéta mutatta be a legnagyobb elismeréssel és empátiával a költemények iránt – s mint ahogyan ez a Litea vezetője, Bakó Annamária rendezvényein szokás, száraz könyvbemutató helyett az est részvevői irodalmi-zenés műsort kaptak a frissen piacra került könyvből. A szakrális hangulatot Ferencz Éva népdalénekes sámándobolással fűszerezett, archaikus népi imái teremtették meg, Katona Pál költeményeiből pedig Óss Enikő színművésznő adott ízelítőt a rá jellemző drámai erővel. Ezután a szerző a maga sajátos természetes, mégis oly szuggesztív modorában válaszolt az Elmer István, illetve a közönség kérdéseire, majd Bakó Annamária idézte a kötet ajánló szövegét, amelyet a szerkesztő, Medgyessy Éva írt.

„Magyar költő Amerikában – Katona Pál élő példája annak, hogy a magyarságtudat nem földrajzi kategória. Hogy

a hovatartozás génjeinkbe kódolt. Isten rendelése, mely felül nem írható. Felelősséggel jár és feladattal, amit majd egy napon számon kér rajtunk az, aki adta. És amit földi életünk során számon kér a lelkiismeret – a bennük lakó Isten, bajtársunk a démonaink elleni küzdelemben. Évtizedek alatt kikristályosodott gondolatokat tartalmaz a kötet, gránit tömörségű verssorokba szedve. Három tételben. Ezeregyszáz év tanulságainak huszonegyedik századi látomása. Vallomás férfi és nő áldott együvé tartozásáról és örök harcáról, a szerelem profán és szakrális lényegéről. Hittétel a lélek halhatatlanságáról, ember és Univerzum megbonthatatlan egységéről. Izgalmas, szuggesztív, elgondolkodtató. Maradékitalanul elvégzett feladat, melynek ha csak egyetlen sorát is lelke mélyére engedi az olvasó – már érdemes volt kötetbe foglalni.”

A bemutató utolsó állomása a Magyarország jelenlegi határain túli Nagyvárad volt, ahol június 16-án a Kiss Stúdió Színházban szépszámu közönség előtt került sor több vers előadására is Óss Enikő és Varga Vilmos színművészek tolmácsolásában, a szerzővel és a szerkesztővel pedig Kiss Ildikó színművésznő, a színház vezetője beszélgetett.

Megvan a könyveknek a saját sorsuk – Habent sua fata libelli – tartja a latin mondás, és valóban a bemutató sorozat után A Fekete Cilinderes elkezdte önálló életét. Irodalmi, kulturális lapok jelezték igényüket, hogy közölhessenek Katona Pál költeményeket a könyvből ihletődve. Így minden bizonnyal a versszerető közönség szélesebb rétegeihez is eljutnak a Kaliforniában élő magyar költő gondolatai.

(Hírnök)

KATONA PÁL

A SÓLYOM

Megölte
ötezer Volt.
Utolsó t szárnyalt
hiába hívják az Egek.

Voltam én ő is
téptem húst,
hitvány életet
szagattam
ember-egereket.

Alagút-rendszerük
értelmét kerestem.
Bosszú, igazság, rend!
De kiért? Ki ellen?

Moccanna
tétován kezem
öljön-e? Öleljen?
Áldjam, vagy
átkozzam-e életem?

Mint méhburkot
szakítom széjjel
létem kereteit.
Vagyok vér,
vagyok örület
vagyok késekkel teli
csillagtalán éj

nélküled.

BÁCSALMÁSI ISTVÁN

YORK REGION*(folytatás előző lapszámunkból)*

Minderre azért volt szükség, mert mint tanárt, a szakszervezet tagját, az iskolaszék nem oszthatott be az általuk elképzelt munkakörbe. Munkám tulajdonképpen az lett, hogy a kormány által szükségesnek tartott és már eltervezett változásokról, főleg a York Region területét közvetlenül érintő és az Iskolaszék tagjainak munkáját befolyásoló rendelkezésekről, tanulmányokat, ismertetőket írjak. A tanulmányok természetesen tartalmaztak javaslatokat általánosabb, a nevelés, a tanítás adta követelményekről és azok elérésére szükséges politikai lépésekről is. Ez igen szoros kapcsolatot kívánt mr. Chapmannal, őt mindenről szóban vagy írásban előre kellett tájékoztatnom és az ő nézetét a szükség szerint kifejezni. Végül is a különböző véleményeket egyeztetni, összefoglalni és döntésre kellett vinni. Nem tudom, hány, de igen sok megbeszélésen, gyűlésen vettem részt, sok javaslatot és tanulmányt írtam, amik nyomtatásban is megjelentek. Az íróasztal, ahol dolgoztam, nagyon elfoglalt és kihasználta "iroda" lett.

Amikor az előkészítő munka befejeződött, a döntés 1969-ben megtörtént és az új Iskolaszéket, a "York Region Board of Education" megalakítását törvénybe iktatták. Az Iskolaszék mr. Chapman-t választotta és nevezte ki mint "Director of Education of York Region." Ez a munkakör magába foglalt minden elképzelhető nevelésügyi, legfelsőbb képviselőt, az Iskolaszék politikai feladatának minél simább előkészítését, egyeztetését és végrehajtását, a költségvetést és így tovább. Röviddel utána megtudtam, hogy mr. Chapman javaslatára az Iskolaszék "Superintendent of Planning and Development" címmel és rangban a legfelsőbb központi ügyintézők egyik tagjának nevezett ki. Természetesen s rövidesen azt is megtudtam, noha sohasem hivatalosan, hogy ebben a rangban Ontarióban én vagyok az első nem angol vagy francia származású kanadai. Az én feladatom három lényeges terület igazgatása, közös nevelésügyi szemlélet kialakítása és alkalmazása volt:

a/ a minisztérium által elrendelt tananyag ismertetése, szükséges részletezése és rugalmas, elfogadható egységesítése iskoláinkon belül;

b/ tanárok, tanítók rendszeres és állandósított továbbképzésének bevezetése és megszervezése;

c/ az új iskolák építéséhez vagy alakítások szükségének bizonyításához kellő népességi adatok gyűjtése, feldolgozása és a tanárok által szükségesnek vélt szakmai igények biztosítása az Iskolaszék által megbízott építésmérnökökön keresztül. Ennek a három lényeges szakmai területnek kiemelése és egységes ügyintézése már magában újítás volt. Szükségesnek éreztük, hogy a tanítók tökéletesen ismerjék a változott és állandóan fejlődő tanítási anyagot, lehetőséget kapjanak a közös tanulmányozáshoz, azok megvitatásához, a részletek kiválasztásához és megírásához. A szükségnek

megfelelően tananyag-bizottságokat szerveztünk, amelyek hónapokon keresztül gyűléseztek a maguk választotta időben és közösen vitatták, szervezték és írták meg az anyagot, amelyet tanítottak. Így mindig többen és többen érezték magukénak a tananyagot, jobban is megismerték és munkájuk, tanításuk jobb, tökéletesebb lett. A tanítás anyagának tökéletesebb megismerése mellett a szakmai minőség megkívánta a diákok mind átfogóbb ismeretét, a nevelés és a tanítás módjainak mind helyesebb kiválasztását és kivitelezését. Az Iskolaszék elismerte, hogy ennek a tanítói munkának elősegítéséért felelős, de azt is, hogy a kivitelezésben is részt kell vállalni és azt anyagilag támogatni. Mivel a szakszervezet nem ismert el minőségi és fizetéskülönbséget hasonló munkakörben dolgozó egyének között, egy jobb tanítónak vagy tanárnak elismerése mindig kivette az illetőt a tanteremből és belőlük lett az igazgatói kar. A diákok azonban „elvesztették” jobb tanítóikat. Mi úgy igyekeztünk elkerülni ezt a nehézséget, hogy egy új fajta kötelezettséget, címet és fizetési fokozatot iktattunk a tanári, tanítói fokozat és cím mellé, aminek elérése azonban a tanteremben hagyta őket s nem nyitott adminisztrációs munkakört. Azok, akik ezt a változott munkakört kiérdemelték, más, magasabb fizetést is kaphattak. Az elismerés tehát anyagi előnyöket is adott anélkül, hogy a tanítói munkakört el kellett volna hagyniok. Mint kinevezésük előtt, utána is taníthatták diákjaikat, de tudásukat és szakképzettségüket megosztották más iskolákban dolgozó társaikkal is. Igazán mester tanárokként tanítottak York Region iskoláiban. A megoldást a szakszervezet is elfogadta, nem szívesen, de mert a „tanári, tanítói” cím és munkakör a régi maradt, a szakszervezeti tagság nem változott, jogilag nem volt alap a tiltakozásra.

Az a törekvésünk, hogy az iskolaépítés vagy -alakítás célját és a tanítás érdekét és célját közelebb hozzuk egymáshoz, rövidesen egészen újfajta iskolák építéséhez, szervezéséhez vezetett. Az egyik a Thornlea középiskola, a másik pedig a Unionville épült középiskola volt. Míg az elsőnek szerkezetét, illetve nevelési és oktatási jellegét egy nyolc tagú tanári bizottsággal együtt dolgoztuk ki, a másik iskola Unionville színházával „közösen” épült, és a diákok használhatták a másutt nem létező művészeti és oktatási ó.

Az újítások, amelyeket York Region Iskolaszéke bevezetett, rövidesen ismertté váltak a tudományos körökben. Az Ontario Institute for Study in Education (O.I.S.E) két tanulmányt adott ki minderről, s ezek nemcsak Ontarióban, de Kanadán belül és kívül is ismertté tették az Iskolaszék törekvéseit és munkáját. Ennek az lett a következménye, hogy később, 1980 nyarán az International Comparative Educational Association (Nemzetközi Összehasonlító Oktatási Egyesület) keretén belül Tokióban és Seulban rendezett gyűléseken én is beszámolhattam eredményeinkről. Egyébként az újítások véghezvitele előtt és után, valamint más elméleti kérdésekről angol nyelven írt tanulmányaimat (több mint húszat) az Iskolaszék ki is adta.

Az eddig itt leírtak jelentik azt a keretet, amelyen belül 17 éven keresztül York Region Iskolaszékénél dolgoztam egészen nyugdíjba menetelemig. Hiba lenne azonban két „véletlen” történetet nem felemlíteni. Mindkettő mutatja az Iskolaszék különleges vezetését, vállalkozó készségét és a Minisztérium rugalmasságát és képességét.

Dr. Mc Carthy államtitkár nyugdíjba vonulása előtt elvállalta a kormány által életre hívott politikai „Committee on Cost of Education” munkája irányítását és a támogató szakemberek vezetését. A Bizottság politikai tagjai a kormánypárt kiválasztott tagjai voltak, míg a szakemberek mindegyike valamelyik ontarioi Iskolaszék főigazgatói, főtisztviselői közül került ki. Úgy emlékszem, négyen dolgoztunk dr. McCarthy mellett. A munka három évig tartott. Dr. McCarthynek mindenkit meglepő kérése az volt, hogy csatlakozzunk a csoportjához és vele dolgozzunk, míg a Bizottság munkája tart. Mr. Chapman támogatta a kérést, de az Iskolaszék csak azzal a kikötéssel járult hozzá, hogy egy héten legalább egy napot az Iskolaszék által megbízott munkakörben maradok. Ez volt az első és szemöldököt felhúzó „párhuzamos” megbízatásom. Nem tudom, hogy a kormány mennyire használta a Bizottság munkájának eredményét. A munka egy része azonban megkívánta, hogy Kanada minden tartománya közoktatásának költségeit megismerjük, Ontarióban használható részeit felismerjük, feldolgozzuk és az ontarioi kormány részére használhatóvá tegyük. Ebben a munkakörben dr. McCarthy vezetésével végiglátogattuk Kanada tartományi fővárosait és találkoztunk a közoktatás politikai és szakmai vezetőivel. Számomra ez a tapasztalat addig elképzelhetetlen ajándékot jelentett. Mr. Chapman és az Iskolaszék felfogására mutatott az is, hogy amikor 1972-ben Mindszenty bíboros Kanadába jött a magyar bevándoroltak látogatására, kérésemre lehetőséget kaptam, hogy a Szervezőbizottság tervei szerint a Bíboros egy hetes kanadai tartózkodása idején és utazása alatt, a Bíboros kíséretében lehessenek. Az Ontario rendezte kormányzói fogadáson nagyon sok tagját láttam az Iskolaszék politikusaiknak, a főtisztviselőknél és dr. McCarthy államtitkárrel az élen a Minisztérium több tagját is. Örömmel és bizonyos büszkeséggel mutattam be őket a Bíborosnak.

A következő „véletlen” volt, hogy egy karácsony előtt Thornlea iskolánk igazgatója hirtelen lemondott és elhagyta York Region területét. Thornlea volt az egyike az újszerű középiskoláinknak, amelynek elindításában egy tanári bizottság dolgozott. Az Iskolaszék nagyon nehéz helyzetben volt és az iskola hosszabb lejárátú sikere, jövője lett kérdéses. Kérésemre, s ez volt az egyetlen, amelyet én javasoltam, Mr. Chapman támogatásával az Iskolaszék kinevezett Thornea igazgatójává az iskolaév végéig. Ez volt a második „párhuzamos” megbízatásom. Világos volt, hogy ilyesmi, ha egyáltalán megtörténhet, csak időleges és gyors segítő lépés lehet. Következésképpen az lett, hogy a Minisztériumban három, az Iskolaszékénél Aurorán egy és Tornhillben az iskolánál is egy napot töltöttem. Hivatalosan és papírforma

szerint. Én azonban karácsony után minden nap bementem az iskolába is, egy napon iskolaidőben is, négy napon át pedig akkor, amikor a diákok vagy tanárok már nem voltak ott. Az egyik igazgatóhelyettes megvárt vagy hasonló időben visszajött az iskolába átbeszélni velem az eseményeket, eldöntöttem a döntésre váró dolgokat, aláírtam a leveleket és mentem haza vagy az Iskolaszék valamelyik ülésére. Az iskolai napomat teljesen tanárok látogatásával tantermekben vagy a folyosón a diákokkal töltöttem. Ezalatt megtapasztalhattam olyan igazgatói teendőket is, mint a kábítószernek a szülők által engedélyezett használata vagy az alkohol illetéktelen használata miatti szükséges intézkedések. Visszaemlékezve ezekre a nehézségekre, tudom, hogy nem csak a törvény betartását biztosítottuk, de a nevelés alapelvei is győztesek maradtak.

Évek múltak el azóta, hogy iskolában voltam naponta a diákok közt. Az azóta eltelt időben nagyot változott a világ. Az is biztos, hogy soha annyi büntetést nem kaptam gyorsajátásért, mint ezalatt a fél év alatt. Tanulságos volt azt is megfigyelni, hogy amikor a szakszervezet panaszt tett igazgatói megbízatásom miatt a kormánynál, mennyi idő kellett egy mindenki által elismerten időleges és a rendelkezéseket nem pontosan követő intézkedés demokratikus kijavítására. A döntés csak az iskolaév végén érkezett meg, amikor megbízatásom megszűnt és a Minisztérium beavatkozására nem volt szükség.

Éveken keresztül mind többen mentek nyugdíjba körülöttem és felettem is. Az én időm is elérkezett 1985-ben és mind nagyobb és nagyobb várakozással és örömmel számoltam a múló hónapokat és napokat. Úgy tűnt, hogy minden 24 óra lassabban és lassabban tipegi át a maga idejét. Volt munkatársaim egyike, néhány iskola tanítója és tanára, diákok, illetve egész osztályok vettek részt Unionville iskolájában, színházában a nyugdíjazásom búcsúján. A búcsú minden rendezője és résztvevője önkéntes volt és a műsor különösen hatásos és sikeres. A tanárok, tanítók és diákok üdvözlő beszédei és bemutatási mellett mr. Chapman mondta a meghatározó ünnepi búcsúztatót. Szülők, tanárok és tanítók mellett az Iskolaszék politikusai, valamint a Minisztérium tagjai töltötték meg teljesen a nézőteret. Családunk, gyermekeink házastársaikkal és unokáink ültek velünk a színház hat páholyában és egy rövid időre, mintegy válaszként mr. Chapman beszédjének megfelelő szövegére, a fényszórók teljes fényében fel is álltunk... Megkezdődött a pihenés ideje.

Helyreigazítás

Bácsalmási István írása egy nem mindennapi életpályát mutat be, amelyet hosszú terjedelme miatt két részben közöltünk. Sajnálatos módon a folyóiratunk megszabta keretek miatt rövidíteniünk kellett a szöveget, eközben eltolódtak egyes mozzanatok, időrendi eltérések ugrottak be.

A szerzőtől elnézést kérünk a szerkesztési hibák miatt.

TAMÁSI ÁRON

SZABADSÁG MADARA

A kicsi székely város, amelynek gimnáziumát nyolc esztendeig jártam, nem volt messze szülőtte falumtól. Pontosán tizenkét kilométerre. Néha azonban mégis messzinek tűnt, különösen karácsony és húsvét táján. Olyankor ugyanis, szünidőre eresztvén minket, gyalogosan kellett mennem és jönnöm. Karácsonykor a farkaskedvelő havas úton, s húsvétkor a gazdag sárban.

A nyári nagy szünidőre azonban mindig szekérrel vittek haza.

Hanem a szekerezésnek, s más uras dolognak hamar vége lett, mert otthon türelmetlenül leselkedett reám a mezei munka. Abban pedig úgy kellett részt vennem, mintha télen által nem diák lettem volna, hanem akkor is falusi gazdának készülő legényke.

Hát dolgoztam is jó reménységgel, gondolván, hogy majd évek múltával amúgy is a fejem fog felül kerekedni. Midőn azonban a negyedik osztályt éppen végeztem volna, igen megcsalt a jó reménység. Ugyanis azon a nyáron ütött ki az első nagy háború, amely a mezei munkát vastagabban róttá rám, mint ahogy gondolni lehetett volna. Igen vastagon, mert hiszen a férfiakat harminckettőig mind elvitték, s azokat, nekünk zsenge és öregebb maradéknak, mind pótolni kellett.

Valójában akkor tanultam meg, tizenöt éves karral és derékkal, a kaszálás munkáját, amiben aztán mester is lettem hamarosan. Jó hírem úgy bejárta a falut, hogy a nyár dereka felé már nemcsak a rokonok istenkedtek nekem, hogy segítsen meg őket a kaszálásban, hanem idegenek is kezdtek jövegetni, jó pénzt ígérve. Bölcsen a kérelmet meghallgattam ilyenkor, de a szóval nem siettem, hadd nőjön a jó hírem abban a nagy várakozásban is. Végtére s rendesen aztán kedves anyám tekintett reám, szólván:

- Nem érsz reá, úgyé, fiam?

- Biza nem - feleltem oly szomorán, mintha a szívem meg akart volna szakadni.

De bezzeg, ha Hadnagy Lőrinc bácsi jött, akkor másképpen feleltem.

Ugyanis Lőrinc bácsi nagyon vonzalmas vidámságot hordott, s úgy tudott szólani hozzám, hogy a szava hátáról röpködni tudott a képzeletem. S bármiről ha beszélt, nem a megfoszlott valóságot mondta csupán, hanem a virággal az illatot, s a tüsszel a meleget is ki tudta mondani.

Vagyis a valót igazzá tette.

S mert eme természete miatt igen szerettem az öreget, véle szívesen mentem kaszálni. Őrzöm is, szinte mint a költeményeket, azokat a rügyező napokat, amikor együtt vágtuk ketten a rendet.

Az egyik napot különösen.

Ámbár az a nap is úgy ment belé a délbe, mint jóformán a többi. Vágtuk reggel a harmatos fűvet, miközben muzsikáltak a szárnyas bogarak; majd a harmat elillanása

után is csak vágtuk, a lebegő pillangók között. Az öreg helyett egy-egy vén kánya szólott néha, s helyettem harkály rikkantott, miközben két fa között hidat repült.

Hanem délben, megnézővén Lőrinc bácsi a nap állását, jelentősen így szólt:

- Hasra áll a nap, hécskám!

Hát kiválasztott az öreg egy terebélyes tölgyfát, s annak az árnyékába húzódtunk, hogy elköltsük ott a délebedet. Amíg ettünk is, a kánya és apróbb madarak szolgáltatták a szót, de aztán a legvégén megszólalt mégis Lőrinc bácsi.

- S hát aztán, iskola után, mi akarnál lenni? - kérdezte.

- Az még messze van - feleltem neki.

- Messze, messze - folytatta az öreg -, de ha már nagy költséggel tanul a diák, idejében kell ezen gondolkodni.

Ott a hűvös árnyékban gondolkoztam is egy ideig, de mivel semmire sem jutottam magamban., végül így szólaltam meg:

- Hát mi legyek, Lőrinc bácsi?

- Bátor s becsületes ember! - mondta az öreg.

Tetszett nekem, hogy bátor legyek és becsületes, ámbár igen általánosnak tűnt a szó. S amellett csábosnak is, mint a felhő, amely elúszik, bárhogy meg is fogja a szem. Mert lám, úszik ez is, amit az öreg mondott; hiába fogom az eszemmel, mert széjjelárad a világba, és az égre terjed.

- Jó-jó - mondtam neki -, de milyen a bátor ember?

- Olyan, hogy jóban-rosszban ember tud maradni - felelte az öreg.

- S ki a becsületes? - folytattam.

- Aki életének utolsó órája szerint él!

Hallván ezt a két bölcs választ, az eszemmel igaznak és a lelkemmel szépnek éreztem. Emlékembe véstem tehát, hogy kit lehet bátornak és becsületesnek tekinteni, majd így szóltam:

- S a foglalkozás mindegy?

- Nem egészen - felelte Lőrinc bácsi, aztán meleg mosolygással nézett reám, és így folytatta: - Ifjúnak tanácsot adni nagy dolog, de mivel csakugyan meg is kell élni valamiből, mondanék neked valamit. Vagyis nem azt mondom, hogy legyél pap, aki némelyik szerint könnyebben bójut a mennyek országába, mint a világi ember. Azt se mondom, hogy gyógyító orvos légy, aki sokat enyhít a szenvedéseken; sem azt, hogy légy törvénybíró, aki igazságot oszt. Hanem inkább legyél olyan ember, aki pap, orvos és bíró egyazon személyben. Vagyis légy költő!

Ahogy ezt kimondta a vénember, egyszerre olyan izgalom áradott belém, hogy hevertemből felültem rögtön. Nem is lehet csodálni, hogy ennyire parázslottam, mert hiszen addigél sohasem hallottam a faluban, hogy valakinek a költői foglalkozást ajánlotta volna bárki.

- S milyen a költő? - kérdeztem.

- Olyan, mint Petőfi! - felelte az öreg.

De valahogy úgy mondta ezt, mintha csakugyan tudta volna, hogy Petőfi valójában milyen volt. Mintha látta volna, s beszélt volna véle; sőt mintha virágos és harmatos fűvet is

kaszált volna véle, mint velem is.

- Hát ismerte talán? - nyitottam nagyobbra a szememet.

Akár ha szerelmes kérdezte volna a párjától, hogy szeretsz-é, úgy válaszolt az öreg mondván:

- Ismertem, igen!

Pillantottam ámuldozva néhányat, mert abban a hitben voltam, hogy a falunak minden dolgát tudom: de lám, azt sem hallottam még soha, hogy Hadnagy Lőrinc bácsi ismerte volna Petőfi Sándort.

- Láta?! - kérdeztem.

Az öreg a messzeségbe nézett, majd sóhajtott egyet, mint aki messze-messze száll. Olyan messzire, ahol a valóság és a képzelet már egyé is válnak. Aztán hanyatt ereszkedett a lekaszált fű tövére, és a két tenyerét a feje alá tette. S miközben csillámló szemekkel a tölgyfa lombjai között pillangózott, így folytatta a szót:

- Negyvenkilencben, mikor sirt a haza, hát én elszőktem hazulról, hogy megyek katonának. Java nyár volt éppen, de pezsgettek az emberek is; s mint a futkosó szél, dalok jártak hegyeken-völgyeken.

- Hány esztendő volt akkor? - kérdeztem.

De már meg is bántam, hogy belészóltam a beszédbe, mert az öreg felém rezzentette a szemét, s hirtelen megrovással csak annyit mondott, hogy az anyakönyvet otthon felejtette.

- S aztán hogy volt? - igyekeztem tovább.

- Úgy volt, hogy kérdezősködvén szorgosan, hamar megtudtam, miszerint Bem fővezér Segesvár tájékán van. No, elindultam én is arrafelé, s helybe érkezvén, oda is eresztettek engem a nagy vezér színe elé, aki el is rendelte mindjárt, hogy ott harcolhassak, ahol legjobban nekem kedvem tartja. Mivel pedig én az első vonalba kíváncsoztam, hát más önkéntesekkel együtt oda haladéktalanul kimentem. Vagyis a fehéregyházi határba, mert ott húzódtott az első vonal, az országúton keresztül. Én annak a tájéknak a dombos részére kerültem, ahol termőföldek és kaszálók feküdtek. No, örködve ott táboroztunk, tiszték és legények mind együtt. Hanem az énekszó és nagyobb mozgolódás tilos volt, nehogy az ellenség, amelyik igen közel volt, neszünket vegye. Hát mi nem is mozgolódtunk, hanem inkább a nagyra nőtt törökbúzával takartattuk magunkat. Csupán egy ember volt közöttünk, aki sohasem tudott megülni a helyén, hanem ide ment, s majd oda ment. Még a lovát is otthagya, jól megkötte a hátunk megett, a piros lovát. Különben sovány és csontos ifjú volt, s valamely oknál fogva nem egészen katonának öltözve, mert példának okáért a kardja sem volt ott az oldalán. Hacsak ránéztem, nekem olyannak tetszett örökké, mint egy parázs, akit folyton fú a szél.

Nekem a szívem már igen dobogott.

- Az volt Petőfi, úgyé?! - kérdeztem.

Lőrinc bácsi nem is felelt, hanem tovább költötte a valót, folytatván tovább a szót:

- Néha egy-két sor verset mondott, s néha nagyot nevetett. S tudván is már, hogy kicsoda, folyton szemmel

tartottam, csakhogy láthassam őt. S csakugyan, mintha ma is látnám: ott ült egy vén körtefa alatt, nekivetve a hátát az öreg fának. Írt valamit sebtiben a táskáján, s közben-közben lobogó szemmel gondolkozott. S ahogy ott ült a vén fa tövére, hát egyszer a szemben lévő jegenyefán megszólalt egy madár. De olyan szépen szólott, mintha a föld bánatával az ég örömebe akart volna indulni. S ahogy hallgattuk azt a madarat, hát egyszer a költő, mintha a dal egészen megbabonázta volna őt, felállt a fa tövére, s úgy nézett fel ámulattal a jegenyefára. Ezt látván, mi is közelebb húzódtunk, hogy lássuk azt a csodás madarat; s amikor megláttuk, még jobban ámuldoztunk rajta, mert annak a madárnak piros volt a szíve tája, fehér a szárnya és zöld a lába. S nézvéen nagy ámulattal a csodát, egyszer a költő felkiáltott, szólván: "Szabadságunk madara!"

Itt elhallgatott az öreg, majd így folytatta:

- Így kiáltván a költő, lassan megindult, hogy felmenjen a fára, mert meg akarta fogni a csodás madarat. De ahogy feljebb s feljebb ment a jegenyefán, az ellenség észrevehette, mert az egész armádia megindult felénk. S nekünk parancs hangozván, hogy húzódjunk alkalmasabb hadállásba rögvest, valaki felkiáltott a költőnek is a jegenyefára, hogy jön az ellenség! Hanem a költő csak annyit felelt vissza, hogy "pököm az ellenségre!"

Ennyit mondván, hirtelen felült Lőrinc bácsi, és reám tekintett.

- S aztán mi lett Petőfivel? - kérdeztem.

- Gondolom, onnét elrepült - mondta az öreg.

S abban a pillantásban a tölgyfáról lehullott egy makk, és pontot tett a földre.

Petőfi szobra-a fehéregyházi csata emlékművénél
Máté István alkotása

SEPSIMAGYARÓS 500. ÉVFORDULÓJÁRA

1512

2012

„Tiszteld a múltat, és éltesd tovább!”

Kőrösi Csoma Sándor

Eplényi Anna rajza

REMÉNYIK SÁNDOR

TEMPLOM ÉS ISKOLA

Ti nem akartok semmi rosszat,
Isten a tanútok reá.
De nincsen, aki köztetek
E szent harcot ne állaná.
Ehhez Isten mindannyitoknak
Vitathatatlan jogot ad:
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

Ti megbecsültök minden rendet,
Melyen a béke alapul.
De ne halljátok soha többé
Isten igéjét magyarul?!
S gyermekeitek az iskolában
Ne hallja szülője szavát?!
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

E templom s iskola között
Futkostam én is egykoron,
S hűtöttem a templom falán
Kigyulladt gyermek-homlokom.

Azóta hányszor éltem át ott
Lelkem zsenge tavasz-korát!
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

A koldusnak, a páriának,
A jöttmentnek is van joga
Istenéhez apái módján
És nyelvén fohászkodnia.
Csak nektek ajánlgatják templomul
Az útszélét s az égbolt sátorát?
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

Kicsi fehér templomotokba
Most minden erők tömörülnek.
Kicsi fehér templom-padokba
A holtak is mellétek ülnek.
A nagyapáink, nagyanyáink,
Szemükben biztatás vagy vád:
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

1925

TÁMOGASSA A MAGYAR MŰVÉSZETET!

A Szervátiusz Alapítványt Szervátiusz Tibor szobrászművész alapította édesapja, Szervátiusz Jenő születésének 100. évfordulójára.

Együttal létrehozta a Szervátiusz Jenő díjat, azzal a céllal, hogy ráirányítsa a figyelmet a Kárpát-medencében születő magyar művészetre.

A díjat a kuratórium évente adja át olyan képzőművészeknek, akik a nemzeti kultúra gyökereit felmutató, magas színvonalú művészetet hoznak létre.

A formakultúra ugyanis - a nyelv mellett - a legfontosabb identitás -megtartó erő egy nemzet életében: megmaradásuk záloga. Két éve, felváltva művészettörténész, illetve újságíró is kap alternatív Szervátiusz Jenő díjat.

Számlaszám: HU02 10300002-20609254-00003285

Szervátiusz Tiborné kuratóriumi elnök

Tel.: 06/20-338-9278

e-mail: alapitvany@szervatiusz.hu

**„A PÉNZ NEM MINDEN,
DE JÓ HA VAN”**

Tapasztalatom szerint, a gazdaságilag független emberek kevesebbet aggódnak a piac és az élet ingadozásai miatt. Átfogó pénzügyi tanácsadással segíték Önnek lelki nyugalma és vagyoni biztonságá megvalósításában.

Gábor László Vaski, CFP, B.Mus.

Senior Financial Consultant

390 Brant Street Suite 600,

Burlington, ON L7R 4J4

SOLUTIONS BUILT AROUND YOU™

Investors Group Financial Services Inc.

Tel: 905-333-3335, or 1-888-467-8844 (toll free)

Fax: 905-333-3559

e-mail: gabor.vaski@investorsgroup.com

www.investorsgroup.com

- ▶ BEFEKTETÉSI TANÁCSADÁS
- ▶ NYUGDÍJBEFEKTETÉS
- ▶ ADÓTANÁCSADÁS
- ▶ JELZÁLOGKÖLCSÖN
- ▶ BIZTOSÍTÁS*
- ▶ KÉSZPÉNZ KEZELÉS
- ▶ HAGYATÉK,
- ▶ VÉGRENDELET TANÁCSOK
- ▶ BRÓKER SZOLGÁLTATÁSOK

TM Trademarks owned by Investors Group Inc. and licensed to affiliated corporations
* Insurance products and services distributed through I.G. Insurance Services Inc.
Insurance License sponsored by The Great-West Assurance Company
** Brokerage services offered through Investors Group Securities Inc.

Cristal Opticians

Bring in your eyeglass prescription and you get free single vision plastic lenses when you purchase your frames from one of the thousands in our great selection. "Limited time offer.

Some restrictions apply."

Catherine Szabó, Optician

Beszélek magyarul

Kedvezményes árak minden szemüvegre

Eye Exams Available

2643 Yonge Street, Toronto, Ontario, tel.: 416 222 8146

\$90
off one pair

\$180
off two pairs

Financial Worries

can be overwhelming.
We will help you
make a fresh start.

- ✓ Financial Counselling
- ✓ Proposals to Creditors
- ✓ Bankruptcy

Call **416-391-0100**

for a **FREE** Consultation

Your finances are important.
Know and understand your options.

Deloitte.

Deloitte & Touche Inc.
Trustee in Bankruptcy

Call **Katalin Turoczi** Estate Administrator
Direct: 416-775-4721; kturoczi@deloitte.ca

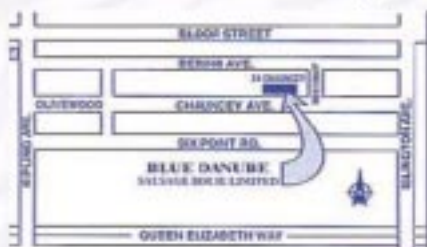
5140 Yonge Street, Suite 1700, Toronto, ON

www.needafreshstart.ca

BLUE DANUBE SAUSAGE HOUSE LIMITED

Igazi magyaros jóízű friss hentesárak
Finom házi sütemények
Magyar árak bőséges választéka
Szeretettel várja Önöket a Balega család

24 Chauncey Ave.,
Etobicoke, ON M8Z 2Z4
Tel: (416) 234-9911
Fax: (416) 234-9122
bluedanubesausagehouse.com

NEMZETI REGISZTER

“Magyarország üzen a világban
szétszóródott magyarságnak”

2011. október 17-én elindult a
Nemzeti Regiszter,
a világ magyarjait összegyűjtő
kormányzati honlap.

A <http://www.nemzetiregiszter.hu>
honlapon
regisztrálók hetente kapnak egy rövid
hírösszefoglalót Magyarország és a
magyarság legfontosabb eseményeiről.

Kaleidoszkóp Hagyományörző Klub

magyar tehetségek jelentkezését várja. Bővebb felvilágosítás: rosacae@hotmail.com

